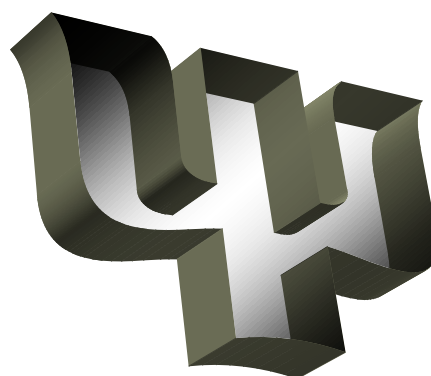

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

**Психодіагностична практика в
загальноосвітніх навчальних закладах
(навчально-методичний посібник)**

УДК 159.98-053.5 (076)

ББК Ю 991.1 я 73

П86

Психодіагностична практика в загальноосвітніх навчальних закладах /
Упорядники: Заболотна Н. М., Ісаєвич С. І., Омелянська В. І. / навчально-методичний посібник / – Ужгород, 2022. – 81 с.

Навчальний посібник «Психодіагностична практика в загальноосвітніх навчальних закладах» орієнтований на студентів III курсу, здобувачів вищої освіти галузі знань 05-соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053-психологія, освітньої програми «Психологія».

Дана психодіагностична практика є невіддільною складовою загальної підготовки фахівців-психологів і частиною навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Навчально-методичний посібник включає в себе мету і завдання практики, організаційні складові практики, індивідуальні завдання для практиканта, вимоги до написання звіту, інформативний матеріал на допомогу студенту-практиканту, шкалу та критерії оцінювання виконання завдань практики. Упорядники пропонують орієнтовний перелік психодіагностичних методик, які можна використати під час проходження практики.

Основний зміст роботи доповнюють додатки, де включено схеми оформлення протоколів психодіагностичного дослідження, протоколів спостереження та структури психологічного заключення.

Рецензент:

канд. психол. наук, доцент кафедри психології

Смук О. Т.

канд. психол. наук, доцент кафедри психології

Яковицька Л. С.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» протокол № 3 від 22.11.2016 р.

2-е видання, стереотипне затверджено кафедрою психології протокол № 4 від 28.10.22 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ I. Програма організації психодіагностичної практики в загальноосвітніх навчальних закладах.....	5
1.1. Мета і завдання практики.....	5
1.2. Зміст практики.....	6
1.3. Організація практики.....	7
1.4. Індивідуальні завдання психодіагностичної практики.....	11
1.6. Звітна документація.....	13
1.7. Інформативний матеріал на допомогу студенту-практиканту.....	14
1.8. Шкала та критерії оцінювання.....	19
Розділ II. Інформативно-ілюстративний матеріал на допомогу студенту-практиканту.....	24
2.1. Перелік психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних досліджень.....	24
2.2. Тест Р. Кеттелла, дитячий варіант. Адаптований Е. М. Александровською 12 ФОО -120.....	47
2.3. Модифікований опитувальник для ідентифікації типів акцентуацій характеру у підлітків (А. Є. Лічко – С. І. Подмазін).....	64
Додатки	71
Література.....	75

1. Вступ

Практика студентів III курсу, здобувачів вищої освіти галузі знань 05 - соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053- психологія, освітньої програми «Психологія» є невіддільною складовою загальної підготовки фахівців-психологів і частиною навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Психодіагностична практика орієнтована на самостійне пізнання студентом психічних процесів і явищ особистості. Вона забезпечує зв'язок між теоретичною підготовкою майбутніх психологів та їх практичним професійним становленням у напрямі формування відповідних вмінь. Саме тому проходження навчальної практики кожним студентом є обов'язковим, як і вивчення теоретичних дисциплін навчального плану.

Психодіагностична практика студентів факультету психології є важливим та необхідним етапом навчального процесу студентів-психологів, від якості проходження якої залежить подальше сприймання та оцінка професійної діяльності психолога.

Психодіагностична практика студентів III курсу організується у відповідності з навчальним планом. Психодіагностичну практику проходять студенти III курсу в обсязі 3 кредитів (90 годин) протягом 3 тижнів у 5 семестрі з відривом від навчання.

Розділ I. Програма організації психодіагностичної практики в загальноосвітніх навчальних закладах

Мета і завдання практики

Метою даного виду практики є опанування певними підходами, прийомами роботи психолога, набуття навичок роботи з конкретними методами психологічного дослідження, обробки та інтерпретації емпіричних даних, а також формування професійних умінь, навичок для прийняття самостійних рішень на певних ділянках роботи (або з конкретних питань) в реальних виробничих умовах, шляхом виконання окремих функцій і завдань, властивих майбутній професійній діяльності.

Завдання практики.

1. Формування уявлень про специфіку роботи психолога-дослідника та практичного психолога.
2. Формування у студентів знань про принципи проведення емпіричного дослідження психологічних явищ.
3. Навчання студентів прийомам практичного використання психологічних методів.
4. Закріплення знань студентів про методи кількісної обробки та змістовного аналізу результатів емпіричного дослідження.
5. Формування у студентів уміння формулювати висновки та практичні рекомендації за результатами емпіричного дослідження.
6. Ознайомлення з особливостями роботи психолога на обраній базі практики.
7. Формування професійної позиції психолога, його світогляду, стилю поведінки, активного освоєння професійної етики.

1.2. Зміст практики

Головні напрями діяльності студента-практиканта:

1. Відвідувати установу обраної бази практики за установленим графіком, попередньо узгодженим з керівниками від бази практики та від факультету.
2. Брати активну участь в емпіричному обстеженні суб'єктів обстеження, математичній обробці емпіричних даних та інтерпретації отриманих результатів.
3. Брати активну участь у процедурі психологічної роботи в установі бази практики, яка може передбачати: діагностику психічного розвитку особистості, оформлення психологічного висновку за результатами психологічної діагностики, планування й участь у здійсненні подальшої психологічної роботи із суб'єктом обстеження.
4. Брати активну участь у здійсненні інших видів діяльності психолога даної установи у відповідності зі специфікою установи й відповідно до календарного плану роботи психолога.

Після проходження навчальної психодіагностичної практики студент повинен **знати:**

- Теоретичні засади та принципи проведення психодіагностичних процедур.
- Поведінкові прояви психологічних станів та процесів.
- Способи і прийоми фіксації психодіагностичних процедур.
- Основні принципи застосування психодіагностичних методик.
- Структуру програми психологічного дослідження.
- Етапи проведення психодіагностичного дослідження.
- Методи психодіагностичного дослідження.
- Особливості проведення спостереження у психодіагностичній діяльності психолога.
- Особливості застосування методу тестування у психодіагностичній діяльності психолога.

уміти:

- Сформулювати мету, план і завдання психодіагностичного дослідження .
- Методично правильно проводити спостереження, тестування та інші методи психологічного дослідження.
- Використовувати психологічний інструментарій, адекватний завданням і особливостям діяльності людини.
- Інтерпретувати результати психодіагностики, виявляти властивості особистості і можливості її продуктивної діяльності.
- Проектувати використання результатів дослідження в різних видах діяльності психолога.

Керівництво від бази практики закріплює студентів за фахівцем (керівник від бази практики), який здійснює безпосередній контроль за проходженням практики й оцінює її на рівні з викладачем від університету.

Керівник практики з відповідної кафедри факультету надає всебічну консультативну допомогу студенту-практиканту, здійснює загальний контроль підготовлених студентами навчально-методичних матеріалів, контактує з керівником від бази практики, за яким закріплено студентів-практикантів.

1.3. Організація практики

Забезпечення якісного проведення практики передбачає виконання ряду організаційних заходів:

1. Кафедра встановлює бази практики.
2. Керівник розподіляє студентів за місцем проходження практики.
3. Керівник від кафедри та представник від бази практики обговорюють та узгоджують програму практики.
4. Психодіагностична практика починається з організаційних зборів за участю керівників практикою від факультету та студентів III курсу. На зборах обговорюються: заходи з організації, проведення та контролю успішності практики, програма практики, методичні вказівки, права та обов'язки практикантів, керівників від баз практики, керівників від факультету, загальні вимоги щодо оформлення звітної документації.

5. На період проходження практики керівником практики від кафедри або від факультету призначається староста на групу, яка проходитиме практику на певній базі.
6. Старости зобов'язані вести облік відвідувань, забезпечувати навчально-виробничу дисципліну студентів-практикантів, своєчасно доводити інформацію про доручення керівника до групи.
7. Під час практики безпосередній керівник від кафедри та безпосередній керівник від базового закладу повинні приймати проміжні звіти студентів.
8. Після закінчення психодіагностичної практики усі студенти здають звітну документацію безпосереднім керівникам практикою від кафедри.
9. Психодіагностична практика зараховується студентам, які успішно виконали програму практики, вчасно подали звітну документацію та якісно доповідали на підсумковій конференції за результатами практики.

Загальне керівництво психодіагностичною практикою здійснює декан факультету та факультетський керівник практикою, який призначається розпорядженням декана факультету.

До обов'язків факультетського керівника входить підготовка наказу про практику, загальне керівництво нею та координація методичного керівництва з боку кафедр. По закінченню практики факультетський керівник за результатами обговорення практики на засіданнях кафедр готує письмовий звіт декану.

Безпосереднє керівництво психодіагностичною практикою кожного студента виконує викладач, якого призначає кафедра відповідно до педагогічного навантаження. До обов'язків викладача входить допомога студенту-практиканту у виконанні завдань практики, їх оцінка та оцінювання звіту про проходження практики.

Керівник практики зобов'язаний:

- при підготовці до проведення практики ознайомити студентів із програмою практики, вивчити необхідну навчально-методичну документацію щодо проведення практики;

- проконтролювати підготовленість бази та об'єктів практики, вжити, за необхідності, відповідних заходів щодо їх підготовки;
- систематично контролювати виконання програми практики студентами згідно з індивідуальними графіками;
- проводити консультації для студентів з організаційних, методичних питань практики;
- контролювати ведення щоденних записів психодіагностичної практики студентів та написання звіту;
- контролювати дотримання правил внутрішнього розпорядку;
- ознайомити студентів із програмою практики, уточнити для них індивідуальні завдання;
- перевіряти звіти з практики і приймати їх захист;
- здійснювати методичне керівництво і надавати допомогу студентам при виконанні відповідних індивідуальних завдань;
- систематично інформувати кафедру про етапи проходження навчальної практики;
- взяти участь у роботі комісії, призначеної завідувачем кафедри, з проведення захисту звітів із практики студентів;
- безпосередньо перед початком практики провести інструктаж з техніки безпеки, виробничої санітарії та протипожежної безпеки.

Права та обов'язки студента-практиканта:

- ознайомитись із програмою практики та змістом робіт, які він виконуватиме, пройти на кафедрі інструктаж щодо порядку її проходження та з техніки безпеки, протипожежної безпеки, виробничої санітарії й попередження нещасних випадків (під особистий підпис), одержати від керівника практики необхідні документи (індивідуальні завдання, методичні рекомендації тощо);
- прибути на базу практики точно в термін, встановлений наказом ректора;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, та вказівки її керівника;
- ознайомитись із рекомендованою літературою;

- одержати необхідну консультацію з організаційних і методичних питань у керівника практики;
- взяти участь в інструктивних зборах, які проводить деканат факультету;
- погодити і представити до затвердження керівникові практики календарний план роботи, і під час практики дотримуватись термінів його виконання;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- після закінчення терміну проходження практики подати на кафедру календарний план, щоденні записи навчальної практики і звіт про проходження практики;
- завчасно підготувати письмовий звіт за результатами практики та захистити його на засіданні комісії.

1.4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ПСИХОДІАГНОСТИЧНОЇ ПРАКТИКИ.

Зміст психодіагностичної практики визначений у відповідності до основних видів діяльності (зокрема, психодіагностичної) практичного психолога у навчальних закладах.

У процесі проходження психодіагностичної практики студент здійснює наступні види робіт:

1. Ознайомлення із нормативно-правовою документацією психолога у закладах освіти.
2. Вивчення документації практичного психолога у закладах освіти:
 - план роботи на рік;
 - план роботи на місяць;
 - журнал щоденного обліку роботи;
 - журнал протоколів відвідування уроків;
 - журнал протоколів консультацій.
3. Проведення професійного спостереження у відповідності з поставленим завданням. Оформлення протоколу спостереження, з метою визначення особливостей пізнавальної та емоційної сфери школяра, ступені організованості та включеності школярів у навчальну діяльність.
4. Індивідуальне психодіагностичне дослідження одного учня молодшого шкільного віку (2-4 клас) за методиками:
 - тест інтелекту Д. Векслера (для дітей) або прогресивні матриці Равена;
 - особистісний опитувальник Кеттела (дитячий варіант).
5. Індивідуальне психодіагностичне дослідження одного підлітка:
 - опитувальник Басса-Даркі;
 - методика діагностики акцентуацій характеру Шмішека;
 - методика ПДО.
6. Групове дослідження вікової динаміки розвитку пізнавального процесу. Студент сам визначає, який пізнавальний процес (увага, пам'ять, мислення, тощо) він буде досліджувати та вибирає відповідні методики.

Дослідження проводиться у 3-х групах за одними і тими ж методиками (при виборі стимульного матеріалу враховуються вікові особливості досліджуваних): в одному класі початкової школи, в одному із середніх класів та в одному із старших класів школи. Кількість досліджуваних у кожній групі має бути не менше 15 осіб. Результати досліджень кожної групи заносяться в протокол і порівнюються.

Проведення групових досліджень включає в себе проведення методики, обробку результатів, аналіз та інтерпретацію даних окремого дослідження, узагальнення результатів.

Перелік пропонованих методик дослідження пізнавальної сфери.

Психодіагностичні методики дослідження мислення:

- методика „Складні аналогії”;
- методика „Прості аналогії”;
- методика „Матриці Равена”;
- методика „Аналіз відношення понять”;
- методика „Виявлення загальних понять”;
- методика „Кількісні відношення”;
- методика „Інтелектуальна лабільність”.
- Дослідження розумових здібностей за допомогою короткого орієнтовного тесту (КОТ).

Психодіагностичні методики дослідження пам'яті :

- метод опосередкованого запам'ятовування (за Л. С. Виготським);
- метод піктограм (за О. Р. Лурія);
- методика „Запам'ятовування цифр”;
- методика „Запам'ятовування образів”;
- метод попарного відтворення.

Психодіагностичні методики дослідження уваги :

- методика „Коректурна проба”;
- методика „Червоно-чорні таблиці”;
- методика Мюнстенберга;
- методика „Розстановка чисел”;
- методика „Пошук чисел”;
- методика „Пошук чисел з переключенням”.
- методика «Таблиці Шульте».

1.5. Звітна документація.

Після завершення психодіагностичної практики студент подає керівникові для перевірки наступну документацію:

1. Щоденник проходження практики.
2. Звіт про виконання програми та індивідуального плану практики.
3. Психологічне заключення психодіагностичного дослідження на одного школяра.
4. Характеристику на студента-практиканта з аналізом виконаних видів роботи, написану психологом установи проходження практики.
5. Конспекти першоджерел, опрацьованих з метою аналізу та інтерпретації результатів індивідуальних завдань в процесі психодіагностичної практики.

Вимоги до звіту.

Звіт про проходження практики має містити конкретний опис виконаної студентом роботи, а також відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури. До звіту додаються для унаочнення підготовлені стимульні матеріали методик, протоколи, розрахунки, пояснення, таблиці, схеми, діаграми тощо.

1.6. Інформативний матеріал на допомогу студенту-практиканту.

Починати діагностичне обстеження дитини необхідно з аналізу таких моментів:

- зовнішній вигляд дитини (охайність, акуратність, недбалість, неохайність);
- контактність;
- прояв ініціативи;
- посидючість (або розгальмованість);
- інтерес до обстеження;
- працездатність і темп.

Отримана інформація зіставляється з результатами обстеження і на цій підставі можна робити висновки про особистісні особливості дитини.

Методики в ході обстеження важливо пред'являти послідовно. У першій частині обстеження найкраще пропонувати завдання інтелектуальних методик, тому що вони найважчі для дітей (методики на виявлення особливостей мислення, пам'яті, креативності, сприйняття). Потім можна використовувати й інші методики (методики на вивчення особистості дитини). Деякі методики і завдання для обстеження особистості, що можуть травмувати дитину, припускають наявність особливо довірливого контакту із дорослим. Їх бажано пропонувати тоді, коли контакт досить міцний і дитина відчуває себе в спілкуванні з дорослим вільно і комфортно. Для багатьох дітей особливі труднощі викликає бесіда з малознайомими дорослими, тому таким дітям пропонувати словесні завдання найкраще в середині або наприкінці обстеження, попередньо налагодивши з ними мовне спілкування. У цілому обстеження дитини може тривати 30-60 хвилин.

Важлива умова обстеження – пристосування до індивідуальних особливостей дитини: її темпу, рівня стомлюваності, коливань мотивації тощо. Так, у разі швидкої стомлюваності, можна зробити перерву і поговорити з дитиною на сторонні теми або надати їй можливість встати, походити, пограти з нею у м'яч і зробити кілька фізкультурних вправ (перевірити стан моторики).

Під час обстеження психолог веде протокол, де фіксує пропоновані завдання і рівень їх виконання дитиною, ступінь її навченості, вміння самостійно виправляти помилки та адекватність оцінки результатів своєї діяльності. Фіксується, чи потребує дитина допомоги, і чи приймає вона її. Зазначаються також особливості реакції дитини на ситуацію обстеження, характер контакту з дорослим, емоційні прояви, ставлення до виконання різних завдань, рівень активності під час спілкування з дорослим та виконання завдань, а також висловлювання дитини, які характеризують самооцінку і рівень домагань, темп діяльності, особливості уваги, ступінь упорядкованості та цілеспрямованості діяльності й інші істотні показники особливостей пізнавального і розумового розвитку дитини.

Під час проведення діагностики необхідно запам'ятати декілька основних правил, слідування яким зробить роботу студента-психолога успішнішою.

1) Слід використовувати лише апробовані методики, в яких психолог обізнаний. У разі використання нових, неперевіраних або недостатньо знайомих методик, слід попереджати про це замовника (вихователя чи батьків).

2) Кожна методика спрямована на вимірювання дуже вузької, спеціальної якості — певного виду уваги, пам'яті, мислення дитини. Немає методик, які б вимірювали всі якості відразу. Немає методик, на підставі яких можна було б зрозуміти все про особистість дитини і надати загальну характеристику її особистісних якостей, здібностей, особливостей спілкування чи стилю діяльності, пізнавальних процесів. Тому для складання психологічної характеристики дитини необхідно використовувати не менше ніж 5 різних тестів та методик.

3) Слід обов'язково звертати увагу на інструкцію, що додається до кожної методики. Неправильно сформульована інструкція може цілком змінити зміст завдання і, отже, отриманий результат.

4) Не можна забувати про те, що кожна методика розрахована на дитину відповідного віку. Тому необхідно уважно стежити за тим, щоб вік досліджуваної дитини відповідав віку, для якого складено методику, яка застосовується. Існують методи, які можна використовувати для дітей різних вікових груп. У таких випадках слід звертати увагу на інструкцію і спосіб подання матеріалу.

5) Отримані результати також не можуть бути однаковими для дітей різного віку. Тому слід бути уважним під час інтерпретації результатів, обов'язково звіряти їх із результатами, типовими для дітей такого віку. Необхідно пам'ятати і про те, що за результатами дослідження тільки за однією методикою, якщо результати дитини нижчі за норму або вищі, не можна робити висновок про її відставання або відсталість, так само як і про обдарованість. Такий висновок можна зробити якщо результати всіх інтелектуальних тестів (або більшості з них) нижчі або вищі за норму.

б) Багато методик вимагають спеціального «стимульного матеріалу», тобто карток, текстів, малюнків, що пропонуються дитині. Не можна забувати про те, що всі інструкції про порядок пред'явлення і спосіб подання такого матеріалу обов'язкові для виконання: якщо не дотримуватись їх або замінювати матеріал, можна одержати зовсім інший результат.

7) Існують так звані суб'єктивні й об'єктивні методики, способи аналізування отриманих результатів. Одні з них мають ключі і розраховані за балами варіанти відповідей, інші — вимагають не кількісної, а якісної інтерпретації. Хоча працювати з такими методиками важче, вони часто дають найважливіші дані про психічний стан дитини. Проте під час роботи з ними треба бути особливо уважним і звіряти отримані результати з показниками, отриманими за іншими тестами.

8) Якщо під час діагностики з'ясовуються проблеми, що відносяться до компетенції лікаря, дефектолога або логопеда, психолог допомагає батькам встановити контакт з відповідним спеціалістом.

9) Ніколи не слід тиснути на дитину, тобто працювати з нею без її на те бажання! Ігнорування дитиною ситуації обстеження може порушити весь процес діагностики, що призведе до хибних результатів. Не слід підкреслювати, що дитину перевіряють, ніби екзаменують її. Це може викликати напруження, скутість і зашкодити об'єктивності отриманих результатів. Можна включити обстеження в процес будь-якої спільної діяльності, навіть ігрової, але тільки у випадку, якщо дитина може й у процесі цієї гри зосередитися, сприйняти завдання, а не припинити його виконання на півдорозі, якщо воно здаватиметься їй нудним або важким.

Словом, необхідно зацікавити дитину цією діяльністю і домогтися уважного ставлення до неї.

10) Слід звести до мінімуму ризик негативного впливу обстеження на дитину. Для того щоб сам факт обстеження не сприймався дитиною або групою дітей як ознака неблагополуччя, доцільно продумати, як запрошувати дітей, надати формі запрошення характер випадковості, гри («хто бажає?», «у кого сьогодні зелененька сорочка?»), планованості («хто тут у мене за списком наступний?»). Для того щоб дитина не бентежилась, не відчувала безпорадності як під час обстеження, так і після його завершення, потрібно подбати, щоб у неї виникло приємне почуття від успішно виконаного завдання й того, що вона навчилася нового (викладати за порядком, знаходити круглі або зелені предмети, розв'язувати задачі тощо), навіть якщо все доводиться виконувати психологу.

11) Поглиблене психологічне обстеження дитини проводиться за зверненням або за згодою батьків. Результати його є конфіденційними.

12) Замовниками психологічного обстеження дитини найчастіше виступають батьки. Проте, ознайомлюючи батьків з результатами діагностичного обстеження, психолог повинен довести до них інформацію таким чином, щоб не завдати шкоди ані батькам, ані дитині. Необхідно намагатись:

- не образити почуття самоповаги батьків (не оголошувати результати обстежень у присутності інших батьків, не створити у батьків враження, що психолог звинувачує їх у недбалому ставленні до виховання своєї дитини або незадоволеній їхньою дитиною);
- не заронити у свідомості батьків сумнівів щодо неповноцінності їхньої дитини. Для цього всі слабкі сторони вихованця слід розкривати як невідповідні його здібностям і можливостям й не порівнювати з іншими дітьми або віковою нормою;
- звести до мінімуму ризик неправильного розуміння і неетичного використання батьками або вихователями психологічної інформації. Тому дані обстеження слід формулювати таким чином, щоб уникнути непорозуміння, не використовувати термінів, які можуть бути

неадекватно сприйняті неспеціалістами, не наполягати на стовідсотковій надійності своїх висновків;

Діагностичний інструментарій практичного психолога достатньо різноманітний і широко описаний у спеціалізованій літературі. Головне, на що слід звернути увагу, обираючи ту або іншу методику,— це:

- її відповідність віку дитини;
- її відповідність меті діагностичного обстеження;
- мінімальні витрати часу та енергії у використанні, в тому числі й легкість в обробці.

8. Шкала та критерії оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для психодіагностичної практики	Якісна характеристика
90 – 100	A	відмінно	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання програми практики у звіті висвітлено повністю. • Характеристика студента позитивна. • У виборі психодіагностичних методик проявлена ініціатива та доцільність вибору методик є обґрунтованим. • Психодіагностичні методики представлені бланками відповідей, заповнені власноруч досліджуваним або дослідником. (наявний стимульний матеріал). • Чітко і лаконічно оформленні кількісні та якісні дані діагностичних методик, представленні в протоколах. • Обґрунтований аналіз отриманих результатів. Психологічне заключення повне та ґрунтовне. • Здійснювалася пошукова активність, спрямована на змістовний аналіз та інтерпретацію результатів психодіагностичних досліджень, завдань психодіагностичної практики (з посиланням на першоджерела). • Звіт написаний стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів. • Звіт оформлений самостійно та відповідно до вимог. • Звіт здано вчасно. <p>Що засвідчує високий рівень засвоєння необхідних теоретичних знань та принципів проведення психодіагностичних процедур; сформованість умінь методично правильно використовувати психологічний інструментарій, адекватний рівню психічного розвитку і особливостям діяльності обстежуваної особистості та уміння інтерпретувати результати психодіагностики та формувати психологічне заключення.</p>
82-89	B	добре	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання програми практики у звіті висвітлено повністю. • Характеристика студента позитивна. • У виборі психодіагностичних методик здійснена спроба самостійного вибору методик, проте методики не достатньо обґрунтовані. • Психодіагностичні методики представлені бланками відповідей, заповнені власноруч досліджуваним або дослідником. (наявний стимульний матеріал). • Кількісні та якісні дані діагностичних методик представленні в протоколах. Наявні незначні помилки. • Обґрунтований аналіз отриманих результатів. Психологічне

			<p>заключення повне та ґрунтовне.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Здійснювалася пошукова активність, спрямована на змістовний аналіз та інтерпретацію результатів психодіагностичних досліджень, завдань психодіагностичної практики (з посиланням на першоджерела). • Звіт написаний стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів. Наявні окремі огріхи. • Звіт оформлений відповідно до вимог. • Звіт здано вчасно. <p>Що засвідчує високий рівень засвоєння необхідних теоретичних знань та принципів проведення психодіагностичних процедур; сформованість умінь методично правильно використовувати психологічний інструментарій, адекватний рівню психічного розвитку і особливостям діяльності обстежуваної особистості та уміння інтерпретувати результати психодіагностики та формувати психологічне закінчення.</p>
74-81	С		<ul style="list-style-type: none"> • Завдання програми практики у звіті висвітлено повністю. • Характеристика студента позитивна. • Застосовані рекомендовані психодіагностичні методики, які відповідають поставленій психодіагностичній меті. • Психодіагностичні методики представлені бланками відповідей, заповнені власноруч досліджуваним або дослідником. (наявний стимульний матеріал). • Кількісні та якісні дані діагностичних методик представлені в протоколах. Наявні помилки. • Обґрунтований аналіз отриманих результатів, узагальнений в психологічному закінчення. • Частково здійснювалася пошукова активність, спрямована на змістовний аналіз та інтерпретацію результатів психодіагностичних досліджень, завдань психодіагностичної практики (з посиланням на першоджерела). • Звіт написаний стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів. Наявні помилки. • Звіт оформлений відповідно до вимог. • Звіт здано вчасно. <p>Що засвідчує достатній рівень засвоєння необхідних теоретичних знань та принципів проведення психодіагностичних процедур; часткову сформованість умінь методично правильно використовувати психологічний інструментарій, адекватний рівню психічного розвитку і особливостям діяльності обстежуваної особистості та уміння інтерпретувати результати психодіагностики та формувати психологічне закінчення.</p>
64-73	Д	задовільно	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання програми практики у звіті висвітлено не повністю. • Застосовані рекомендовані психодіагностичні методики, які відповідають поставленій психодіагностичній меті. <p>Психодіагностичні методи, обрані студентом є простими у</p>

		<p>застосуванні.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Не всі психодіагностичні методики представлені бланками відповідей, заповнені власноруч досліджуваним або дослідником. (не до всіх методик наявний стимульний матеріал). • Кількісні та якісні дані діагностичних методик представлені в протоколах але містять розрахункові та логічні помилки. • Аналіз отриманих результатів здійснений поверхово, не узагальнений в психологічному заключенні. • Пошукова активність, спрямована на змістовний аналіз та інтерпретацію результатів психодіагностичних досліджень, завдань психодіагностичної практики (з посиланням на першоджерела) відсутня. • Характеристика студента в цілому позитивна. • Оформлення звіту наявне, проте, не відповідає вимогам. • Звіт здано вчасно. <p>Що засвідчує посередній рівень засвоєння необхідних теоретичних знань та принципів проведення психодіагностичних процедур; не сформованість умінь методично правильно використовувати психологічний інструментарій, адекватний рівню психічного розвитку і особливостям діяльності обстежуваної особистості та не достатність умінь інтерпретувати результати психодіагностики та формувати психологічне заключення.</p>
60-63	E	<ul style="list-style-type: none"> • Переважну більшість завдань програми практики у звіті не висвітлено і мають місце розрахункові та логічні помилки. • Застосовані рекомендовані психодіагностичні методики, які відповідають поставленій психодіагностичній меті. Психодіагностичні методи, обрані студентом є простими у застосуванні. • Не всі психодіагностичні методики представлені бланками відповідей, заповнені власноруч досліджуваним або дослідником. (не до всіх методик наявний стимульний матеріал або відсутній повністю). • Кількісні та якісні дані діагностичних методик представлені в протоколах частково з грубими розрахунковими та логічними помилками. • Аналіз отриманих результатів здійснений поверхово, не узагальнений в психологічному заключенні. • Пошукова активність, спрямована на змістовний аналіз та інтерпретацію результатів психодіагностичних досліджень, завдань психодіагностичної практики (з посиланням на першоджерела) відсутня. • Характеристика студента в цілому позитивна. • Оформлення звіту самостійне, проте, недбале та не відповідає вимогам. • Звіт здано вчасно.

			Що засвідчує низький рівень засвоєння необхідних теоретичних знань та принципів проведення психодіагностичних процедур; не сформованість умінь методично правильно використовувати психологічний інструментарій, адекватний рівню психічного розвитку і особливостям діяльності обстежуваної особистості та не достатність уміння інтерпретувати результати психодіагностики та формувати психологічне заключення.
35-59	FX	незадовільн о з можливіст ю повторного складання	<ul style="list-style-type: none"> • Переважну більшість завдань програми практики у звіті не висвітлено, і мають місце значні розрахункові та логічні помилки. • Відсутні протоколи методик діагностичного дослідження. • Кількісний та якісний аналіз оформлення результатів дослідження не представлений. • Оформлення звіту недбале та не самостійне.
0-34	F	незадовільн о з обов'язков им повторним вивченням дисципліни	<ul style="list-style-type: none"> • Не відвідування установи практики. • Завдання програми практики не виконано і, відповідно, у звіті не представлено; або звіт підготовлений не самостійно. Характеристика студента, що стосується ставлення до практики і трудової дисципліни, — негативна.

Критерії оцінювання:

60 балів – переважну більшість завдань програми практики у звіті висвітлено, проте мають місце окремі розрахункові та логічні помилки. Характеристика студента в цілому позитивна. Оформлення звіту наявне і відповідає рекомендованим вимогам, проте, можливо, недбале.

Надалі відбувається накопичення балів за наступними критеріями:

10 балів – оцінюється степінь складності методик. Прояв ініціативи у використанні додаткових методик. Доцільність вибору методик та аргументованість вибору.

10 балів – чіткість, логічність оформлення кількісних та якісних даних діагностичних методик. Ведення протоколів.

10 балів – обґрунтований аналіз отриманих результатів. Повнота та ґрунтовність психологічного заключення.

10 балів – пошукова активність, спрямована на змістовний аналіз та інтерпретацію результатів психодіагностичних досліджень, завдань психодіагностичної практики (з посиланням на першоджерела).

Незадовільно - таку оцінку виставляють студентіві, якщо більшість завдань програми практики не виконано і, відповідно, у звіті не представлено; або звіт підготовлений не самостійно. Переважну більшість завдань програми практики у звіті не висвітлено, і мають місце значні розрахункові та логічні помилки. Відсутні протоколи методик діагностичного дослідження. Кількісний та якісний аналіз оформлення результатів дослідження не представлений.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РОЗДІЛ II. ІНФОРМАТИВНО-ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ-ПРАКТИКАНТУ.

1. Перелік психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних досліджень

№ п/п	Назва методики, автор	Джерело	Для вирішення якого завдання використовується, спрямованість	Вік досліджуваних
1. Готовність до школи				
1	Тестові методики вивчення психофізіологічних особливостей учнів школи I ступеня. Готовність до школи у 3-х частинах	Тестові методики вивчення психофізіологічних особливостей учнів школи I ступеня. Готовність до школи у 3-х частинах.- Хмельницький, 2002	Визначення стану готовності дитини до школи	5-6 років
2.	Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку	Стадненко Н. М., Ілляшенко Т. Д., Обухівська А. Г. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001.	Визначення стану готовності дитини до школи	5-6 років
3.	Реверсійний тест Аке В. Етфельд	ПІ. Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини.– К.: Мікрос-СВС, 2003.	Перевірка готовності дитини до навчання грамоти і аналіз причин дислексій, визначення здібностей до операцій порівняння на абстрактному матеріалі	5-8 років
4.	Тест «Рівень психосоціальної зрілості» С. Банкова	Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Діагностика готовності дітей до навчання в школі.- Тернопіль: Богдан,	Визначення рівня психосоціальної зрілості	6-7 років

		1998		
5.	Діагностика готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку Н. Гільбух Т. Ілляшенко А. Обухівська	Гільбух Н. М. та ін. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. «Абетка», - Кам-Под., 2001	Визначення готовності до навчання	6-7 років
6.	Опитувальник для батьків Д. Чейпі	Газета «Психолог» - вкладка, №29-32, 2003	Аналіз орієнтовного рівня психологічної готовності дитини до шкільного навчання	Батьки
2. Дослідження соціально-психологічної адаптації				
2.1. Дослідження адаптації до школи учнів 1-4 класів				
1.	Анкета оцінювання рівня шкільної мотивації і адаптації Н. Лусканова	Газета «Психолог» №29-32, 2003	Оцінювання рівня шкільної мотивації і адаптації	6-10 років
2.	Методика «Експертна оцінка адаптованості дитини до школи» В. Чирков, О. Соколова, О. Сорокіна	Газета «Психолог», №29-32, 2003	Вивчення рівня шкільної адаптації	6-9 років
2.2. Дослідження адаптації учнів до нових умов навчання в середній школі				
1.	Методика визначення особистісної адаптованості школярів А. Фурман	Войтович Г. І. Забезпечення психологізації навчально-виховного процесу у початковій школі: діагностико-розвивальна робота з учнями. (Методичні рекомендації для адміністрації школи, вчителів, психологів) Хмельницький, 1998	Визначення особистісної адаптованості школярів	7-15 років
2.	Діагностика вад особистісного розвитку (ДВОР)	Адаптація дітей у 1, 5, 10 класах/ упорядн. Т. Червонна. - К.:	Діагностика вад особистісного розвитку	9-11 років

	З. Карпенко	Шкільний світ, 2008, с.36		
3.	Дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерс Р. Даймонд	Газета «Психолог», № 34, 2003, с.16 П. Психологія зрілості: практикум. – К.: Главник, 2006	Дослідження соціально-психологічної адаптації, самоприйняття, прийняття інших, емоційної комфортності, інтегральності, прагнення до домінування	15-17 років
3. Дослідження пізнавальної сфери				
3.1. Дослідження відчуттів				
1.	Дослідження суб'єктивного відчуття самотності Д. Рассел Н. Фергюсон	Газета «Психолог», №34, 2003, с.19 Пашукова Т. І., Допіра А. І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології – К.: Знання, 2000	Визначення рівня усвідомлення самотності	15-17 років
3.2. Дослідження сприймання				
1.	Методика «Чого не вистачає?» Р. С. Немов	Психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник. // ПП - К.: Главник, 2006	Визначення рівня розвитку сприймання	5-6 років
2.	Методика «Які предмети заховані в малюнках?» Р. С. Немов	Психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник. // ПП. - К.: Главник, 2006	Визначення розвитку цілісного сприймання	5-6 років
3.	Методика «Складна фігура» Д. Векслер	Психологія дитинства: практикум. Навч. посібник. // ПП - К.: Главник, 2006.	Діагностика сприймання, образних уявлень.	5-7 років
4.	Визначення типологічних особливостей сприймання	Психологія дитинства: практикум. // ПП – К.: Главник, 2006	Визначення типу сприймання	6-10 років

	Л. Венгер			
3.3. Дослідження уваги				
1.	Визначення вибіркості уваги Кюссі	Психологія дитинства: практикум. // ПП - К.: Главник, 2006	Визначення вибіркості уваги	4-7 років
2.	Тест переплетених ліній Рей – Чередніков	Психологія дитинства: практикум. // ПП - К.: Главник, 2006 П. Розвиток пізнавальних процесів.- К.: Главник, 2003, с.36	Визначення рівня стійкості уваги	з 6 років
3.	Визначення стійкості уваги Б. Бурдон В. Анфімов	П. Психологія дитинства: практикум.– К.: Главник, 2006	Вивчення стійкості уваги, переключення та обсягу	6-10 років
4.	Визначення обсягу уваги Шульте-Горбов	П. Психологія дитинства: практикум.– К.: Главник, 2006	Визначення обсягу уваги	6-10 років
5.	Визначення розподілу та переключення уваги Р. Немов	П. Психологія дитинства: практикум.– К.: Главник, 2006	Визначення розподілу та переключення уваги	6-10 років
6.	Тест «Простав значки» Пьерон-Рузер	Пашукова Т., Допіра А. Практикум із загальної психології.– К.:Знання, 2000	Дослідження концентрації, розподілу уваги	6-17 років
7.	Методика «Коректурна спроба» Бурдона	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Визначення точності та продуктивності уваги	6-7 років
8.	Тест «Кодування» О. Венгер Г. Цукерман	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Дослідження уваги і темпу діяльності	6-9 років
9.	Методика	П. Психологія	Визначення рівня	8-12 років

	дослідження рівня уваги та самоконтролю П. Гальперін, С. Кабиліцька	зрілості: практикум.– Київ, Главник, 2007	уваги та самоконтролю	
10.	Методика «Рахунок» Крепелін	III. Психологія зрілості: практикум.– Київ, Главник, 2007	Вивчення рівня переключення уваги	10-15 років
11.	Методика «Червоно-чорні таблиці» Шульте – Горбов	III. Психологія зрілості: практикум– Київ, Главник, 2007	Вивчення стійкості уваги, динаміки працездатності	10-15 років
12.	Оцінка уваги Х. Мюнстенберг	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О. Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Визначення вибірковості, концентрації, та стійкості уваги	12-15 років
3.4. Дослідження пам'яті				
1.	Методика «10 слів» О. Лурія	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами:Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006, с.136 III. Психологія дитинства: практикум. Навч.посібник.- К.: Главник, 2006.	Визначення обсягу короткочасної і відстроченої пам'яті	5-7 років
2.	Методика Л. С. Виготського	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л. Терлецька, О. Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Вивчення опосередкованого запам'ятовування	10-15 років
3.	Методика «Піктограми» О. Лурія	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л. Терлецька, О. Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Дослідження продуктивності запам'ятовування	10-15 років
4.	Методика дослідження типу запам'ятовування	III. Психологія зрілості: практикум.– Київ, Главник, 2006	Вивчення типу запам'ятовування та відтворення	10-15 років

	та відтворення матеріалу П. Нечаєв		матеріалу	
3.5. Дослідження мислення				
1.	Схематизація «Дорога до будиночків» Р. Бардіна	III. Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини.- К.: Мікрос-СВС, 2003	Виявлення рівня розвитку наочно-образного мислення (включає задачі на використання умовно-схематичних зображень для орієнтування в просторі)	5-7 років
2.	Творча оригінальність За Симановським	III. Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини.- К.: Мікрос-СВС, 2003.	Визначення рівня оригінальності творчого мислення, образності сприймання	5-7 років
3.	Орієнтований тест шкільної зрілості Я. Йєрасек	III. Готовність дитини до школи.-К.: Главник, 2004.	Визначення рівня розвитку вербального мислення	6-7 років
4.	Прогресивні матриці Равена (дитячий варіант)	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами:Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006, с.153- 171 III. Готовність дитини до школи.-К.: Главник, 2004.	Вивчення рівня розвитку візуального мислення, аналітико-синтетичних умінь	6-9 років
5.	Тест «Порівняння ознак» Варіант методики Ульяновської	Барташнікова І. А., Барташніков О. О. Діагностика готовності дітей до навчання в школі.- Тернопіль: Богдан, 1998	Визначення рівня розвитку логічного мислення	6-7 років
6.	Розрізані фігурки Л. Переслені О. Шуранова	III. Психологічна діагностика мислення, інтелекту, креативності дитини.- К.: Главник, 2003	Виявлення рівня розвитку наочно-дійового мислення	6-10 років

7.	Визначення оригінальності і гнучкості побудови графічного образу П. Торренс	III. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006, с.82	Визначення гнучкості, швидкості, оригінальності мислення	6-10 років
8.	Методика вивчення гнучкості, конструювання фраз за початковими літерами Дж. Гілфорд	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л. Терлецька, О. Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Вивчення творчого мислення	10-15 років
9.	Методика вивчення мовних асоціативних здібностей С. Медник адаптація Т. Галкіної Л. Алексеєвої	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л. Терлецька, О. Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Визначення оригінальності, унікальності творчого мислення	10-15 років
3.6. Дослідження уяви				
1.	Методика "Розвиток продуктивної уяви у старших дошкільників" П. Торренс	Методи вивчення психічного розвитку дитини-дошкільника/ Т.О.Піроженко, Л.Г.Подоляк та ін., - К.: Світоч, 2003	Вивчити розвиток механізмів продуктивної уяви	5-6 років
2.	Картинки Давида Інтерпретація Е. Клапареда. Стандартизація Маргайранца	III. Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини.– К.: Мікрос-СВС, 2003	Виявлення рівня розвитку аналітичної фантазії (за висновком Е. Клапареда - фантазії розуміння)	6-12 років
3.	Визначення яскравості і контрольованості уявлень шляхом самооцінки Р. Гордон	Федоров В.Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково-методичний збірник. Ч.5, Хм.РВВ, 1993	Оцінка здатності і контролю дозвільного оперування і маніпулювання уявленнями	з 6 років
4.	Оцінка яскравості (чіткості) уявлень шляхом саморанжування (опитувач Шиана)	Федоров В. Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково-методичний збірник. Ч.5, Хм.РВВ,	Оцінка яскравості (чіткості) уявлень шляхом саморанжування	з 10 років

		1993		
3.7. Дослідження рівня інтелектуального розвитку				
1.	Тест Р. Кеттелла «КВТІ» (апробований І. Н.Снітко)	Журнал «Обдарована дитина», 1999, №3,4	Вимірювання невербального інтелекту	6 років
2.	Тест інтелекту Р. Мейлі	П. Психологічна діагностика мислення, інтелекту, креативності дитини.- К.: Главник, 2003	Вивчення структури інтелекту дітей	11-14 років
3.	Методика «Шахова дошка» Т. Тюрін	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О.Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Визначення інтелектуальної активності	15-17 років
4.	Методика «CF-2» Р. Кеттелл	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О.Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Визначення інтелектуального розвитку	15-17 років
5.	Тест «Загальних розумових здібностей» А. Отіс, Р. Леннон	Федоров В. Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково-методичний збірник. Ч.6, Хм.РВВ, 1993	Визначення рівня загальнорозумових здібностей	9-14 років
6.	Рівень персональних досягнень В. Вандерлік	Федоров В. Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково-методичний збірник. Ч.6, Хм.РВВ, 1993	Визначення рівня загальнорозумових здібностей, загальної обдарованості	з 14 років
8.	Шкільний тест розумового розвитку (ШТРР)	Федоров В. Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково-методичний збірник. Ч.6, Хм.РВВ, 1993	Визначення рівня розвитку інтелекту	12-15 років
9.	Інтелектуальний тест Г. Айзенка	П. Готовність учня до профільного	Визначення рівня інтелектуальних	

		навчання / За заг. ред. С. Максименка, О. Главник. – К.: Мірос-СВС, 2003	здібностей	
10	Тест Векслера	Фурман А. В. Психодіагностика інтелекту в системі диференціації навчання. - К.: Освіта, 1993.	Визначення загального інтелектуального розвитку особистості	4-6 років; 6-16 років; 16-20 років
3.8. Вивчення здібностей, обдарованості				
1.	Модель ідентифікації обдарованих молодших школярів (за Дж. Рензуллі)	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006, с.82	Виявлення обдарованих дітей	6-10 років
2.	Тест «Загальних розумових здібностей» А. Отіс, Р. Леннон	Федоров В. Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково-методичний збірник. Ч.6, Хм.РВВ, 1993	Визначення рівня загальнорозумових здібностей	9-14 років
3.	Тест Кеттелла	III Інтелектуальні здібності дитини. – К.: Мікрос-СВС, 2003	Визначення рівня розвитку або вимірювання інтелекту особистості	4-8 років; 8-12 років; старшокл асники і дорослі
4.	Рівень персональних досягнень В. Вандерлік	Федоров В. Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково-методичний збірник. Ч.6, Хм.РВВ, 1993	Визначення рівня загальнорозумових здібностей, загальної обдарованості	з 14 років
5.	Визначення оригінальності і гнучкості побудови графічного образу П.Торренс	III. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006, с.82	Визначення гнучкості, швидкості, оригінальності мислення	з 6 років
6.	Методика «Графічні матриці» Дж. Равена	Основи психодіагностики /Упоряд.:	Вивчення рівня аналітико- синтетичної	з 6 років

		Л. Терлецька, О. Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	діяльності мислення	
7.	Інтелектуальний тест Г.Айзенка	П. Готовність учня до профільного навчання / За заг. ред. С.Максименка, О.Главник. – К.: Мірос-СВС, 2003	Визначення рівня інтелектуальних здібностей	
4. Дослідження особистісної сфери				
4.1. Комплексне дослідження особистості				
1.	Тест Кеттелла	ПІ Інтелектуальні здібності дитини. – К.: Мірос-СВС, 2003	Визначення рівня розвитку або вимірювання інтелекту особистості	4-8 років; 8-12 років; старшокл асники і дорослі
2.	Дитячий особистісний опитувальник Кеттелла Р. Кеттелл Р. Коан	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Дослідження особистісних особливостей	8-12 років
3.	Тест Векслера	Фурман А. В. Психодіагностика інтелекту в системі диференціації навчання. - К.: Освіта, 1993.	Визначення загального інтелектуального розвитку особистості	4-6років; 6-16 років; 16-20 років
4.	Особистісний комплексний соціометричний тест О. Зворикіна	ПІ. Психологія зрілості: практикум. – К.: Главник, 2006	Дослідження типу особистості за типом мислення та індивідуальними властивостями нервової системи	з 13-14 років
5.	Опитувальник самоствавлення В. Столін	ПІ. Готовність до профільного навчання.-К.: Главник, 2003р.	Виявлення мотивів самоусвідомлення, самопізнання	15-17 років
6.	Тип особистості К. Юнг	Федоров В. Д. Ваш психологічний профіль / Ч.1. Характерологічні риси особистості. – Хмельницький ІППО,	Визначення типу особистості	з 14 років

		2004		
4.2. Дослідження темпераменту				
1.	Опитувальник структури темпераменту (ОСТ) В. Русалов	Пашукова Т. І., Допіра А. І., Дьяконов Г. В. Практикум із загальної психології / За ред. Т. І. Пашукової. – К.: Знання, 2000	Визначення якостей темпераменту: енергійність, пластичність, темп та емоційність	12-17 років
2.	Тест-опитувальник Г. Айзенка	Пашукова Т. І., Допіра А. І., Дьяконов Г. В. Практикум із загальної психології / За ред. Т. І. Пашукової. – К.: Знання, 2000	Визначення рівня екстраверсії, емоційної стійкості та типу темпераменту	з 14 років
3.	Формула темпераменту А. Тимченко В. Шапар	Психологія спілкування. Посібник для старшокласників.- Тернопіль, 1999	Визначення темпераменту	16-18 років
4.3. Дослідження характеру				
1.	Визначення типу характеру К. Юнг	Райгородський Д. Я. Практична психодіагностика. Методики і тести. Навч. посібник.- Самара: «БАХРАХ-М», 2001	Визначення типу характеру особистості	10-15 років
2.	Оцінка схильності до ризику О.Г.Шмельова	Пашукова Т.І., Допіра А. І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т. І. Пашукової. – К.: Знання, 2000	Визначення схильності до ризику	з 14 років
3.	Патохарактерологічний діагностичний опитувальник А. Лічко	Федоров В. Д. Ваш психологічний профіль / Ч.1. Характерологічні риси особистості. – Хмельницький ІІПО, 2004	Визначення акцентуацій у підлітків	14-18 років

4.	Особистісний питальник Г. Шмішека	Федоров В. Д. Ваш психологічний профіль / Ч.1. Характерологічні риси особистості. – Хмельницький ІІПО, 2004	Діагностика типу акцентуацій особистості	з 14 років
5.	Дослідження вольової саморегуляції (А. В. Зверков та Е. В. Ейдман)	Пашукова Т. І., Допіра А. І., Дьяконов Г. В. Практикум із загальної психології / За ред. Т. І. Пашукової. – К.: Знання, 2000	Визначення рівня розвитку вольової саморегуляції	з 14 років
6.	Дослідження типу акцентуації характеру підлітка О. Зворикін	Пі. Психологія зрілості: практикум. – К.: Главник, 2006	Визначення типу акцентуації підлітка та провідних емоцій сучасного моменту	з 13-14 років
7.	Дослідження характерологічних тенденцій Т. Лірі	Пашукова Т. І., Допіра А. І., Дьяконов Г. В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І.Пашукової. – К.: Знання, 2000	Встановлення переважаючих характерологічних тенденцій особистості	
4.4. Дослідження емоційно-вольової сфери				
1.	Методика вивчення емоційно- афективної сфери З. Карпенко	Карпенко З. С. Експресивна психотехніка для дітей.- К., 1997	Вивчення емоційно- афективної сфери	4-7 років
2.	Тест на визначення рівня тривожності Р. Теммл, М. Доркі, В. Амен	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами:Методичн ий посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006.	Вивчення рівня тривожності дітей	4-7 років
3.	Кольоровий тест Люшера	Райгородський Д. Я. Практична психодіагностика. Методики и тести. Навч.посібник.- Самара: «БАХРАХ- М», 1998.	Визначення особливостей емоційно- мотиваційної сфери	з 6-7 років

4.	Тест-опитувальник «Оцінювання рівня тривожності й схильності дитини до неврозу» за А. Захаровим	П. Готовність дитини до навчання.– К.: Главник, 2003	Оцінювання рівня тривожності й схильності дитини до неврозу	6-7 років
5.	Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпс	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Вивчення рівня шкільної тривожності	8-10 років
6.	Шкала соціально-ситуаційної тривоги Кондаш	П. Психологія зрілості: практикум.– К.: Главник, 2006	Визначення рівня тривоги	10-17 років
7.	Шкала самооцінки Ч. Спілбергер, Ю. Ханін	Психолог. Тести. Роздатковий матеріал / Упоряд. Т. Шаповал, Т. Гончаренко. – 2-ге вид., – К.: Шк.. світ, 2007. – 128 с.	Методика дослідження рівня тривожності.	10-17 років
8.	Дослідження емоційного відшукування А. Мехраб'ян, Н. Епштейн	Пашукова Т., Допіра А. Практикум із загальної психології.– К.:Знання, 2000	Визначення рівня емпатійних тенденцій	15-17 років
9.	Дослідження імпульсивності В. Лосенкова	Пашукова Т., Допіра А. Практикум із загальної психології.– К.:Знання, 2000	Виявлення рівня імпульсивності	15-17 років
10.	Дослідження схильності до ризику О. Шмельова	Пашукова Т., Допіра А. Практикум із загальної психології.– К.:Знання, 2000	Оцінити схильність до ризику	15-17 років
11.	Дослідження вольової саморегуляції А. Зверкова Е. Ейдман	Пашукова Т., Допіра А. Практикум із загальної психології.– К.:Знання, 2000	Визначення рівня розвитку вольової саморегуляції	15-17 років
12.	Методика визначення показників та форм агресії А. Басс, А. Дарка	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О. Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Визначення показників та форм агресії	15-18 років

4.5. Дослідження мотивації				
1.	Методика «Навчальна мотивація» М. Гінзбург	Газета «Психолог» №29-32, 2003	Визначення мотиваційної готовності дитини до навчання в школі. Визначення домінуючої мотивації навчання	6-7 років
2.	Визначення мотивів та потреб молодшого школяра. Тест «Кольорових виборів» Л. Собчик	ПІ. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006.	Вивчення мотивів та потреб молодшого школяра	6-10 років
3.	Визначення мотивації молодшого школяра до навчання в школі О. Ануфрієва, С. Костроміна	ПІ. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006.	Вивчення мотивів навчання	6-10 років
4.	Проективна методика «Продовж казку» Л. Дюсс модифікація Л. Кондратенко	ПІ. Розумові здібності дитини.– К., Главник, 2004, с.100	Визначити причини зниження мотивації до навчання	6-10 років
5.	Методика виявлення мотивації досягнень Ю. Орлов	Газета «Психолог» №27-28, 2008	Виявлення мотивації досягнень	10-17 років
5.	Анкета визначення мотивів навчальної діяльності Б. Пашнев	Газета «Психолог» №43, 2004	Визначення мотивів навчальної діяльності	10-17 років
6.	Дослідження мотивації «успіху-невдачі» В. Мельников Л. Ямпольський	Газета «Психолог», №34, 2003, с.18 ПІ. Психологія зрілості: практикум. – К.: Главник, 2006	Визначення рівня індивідуальних особливостей мотивації досягнення успіху і уникнення невдачі у підлітковому віці	15-17 років
5. Дослідження міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату:				
5.1. В сім'ї;				
1.	Проективна	Коробко С.,	Вивчення стану	5-7 років

	методика «Малюнок сім'ї» Модифікація Г. Хоментausкаса	Коробко О. Робота психолога з мол. школярами:Методичн ий посібник .- К.: Літера ЛТД, 2006.	внутрішньо- сімейних взаємин	
2.	Малюнок сім'ї Р. Бернс С. Корман	Газета «Психолог», №2, 2005 Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006 П. Самооцінка учня.– К.: Главник, 2004	Дослідження взаємин між членами сім'ї і дитиною, ставлення дитини до членів сім'ї	6-12 років
3.	Методика «Три дерева» Є. Клессмані	Ж-л «Практична психологія та соціальна робота», 1998, №8.	Вивчення особливостей міжгрупових, сімейних стосунків	12-17 років
4.	Тест «Ви і ваш син» Д. Теннесі	Газета «Психолог», №33, 2003, видавництво «Шкільний світ».	Вивчення взаємовідносин між батьком та дитиною	Батьки
5.	Методика «Аналіз сімейних взаємостосунків» (АСВ) Е. Г. Ейдемільер	«Психологічна газета» №5, 2005 Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій.– К.: МАУП, 2001	Виявлення особливостей порушення процесу виховання в сім'ї	Батьки
6.	Тест «Чи хороший(а) ви батько(мати)?» Е. Ейдемільер В. Юстицький	«Психологічна газета» №5, 2005	Вивчити особливості взаємостосунків в сім'ї дитини	Батьки
7.	Тест «Які ви батьки?»№ 1, № 2 Е. Ейдемільер В. Юстицький	«Психологічна газета» №5, 2005	Вивчити особливості взаємостосунків в сім'ї дитини	Батьки
5.2. В навчальному колективі;				
1.	Опитувальник на виявлення референтної групи	Газета «Психолог» №23-24, 2005, с.14, 30	Виявлення референтної групи в колективі	5-7 років

	Т. Рєпіна			
2.	Клас тварин (фантастичний малюнок класу) за Л. Кондратенко	П. Розумові здібності дитини.– К., Главник, 2004, с.94	Визначити особливості міжособистісних стосунків дитини в колективі	6-10 років
3.	Визначення міжособистісних стосунків школяра Р. Жиль	П. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006.	Вивчення стосунків дитини в колективі	6-10 років
4.	Методика експертного оцінювання організованості шкільного класу Л. Уманський	Гільбух Ю., Киричук О. Шкільний клас: як пізнавати і виховувати його душу.– Київ, 1996	Дослідження організованості та згуртованості класу	7-15 років
5.	Тести організованості шкільного класу О. Залужний	Гільбух Ю., Киричук О. Шкільний клас: як пізнавати і виховувати його душу.– Київ, 1996	Дослідження організованості та згуртованості класу	7-15 років
6.	Тест незакінчених речень «Мій клас і мій вчитель» Ю. Гільбух	С.Коробко, О.Коробко Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Вивчення емоційного фону колективу та психологічного клімату	з 8 років
7.	Методика діагностики міжособистісних та міжгрупових відносин («Соціометрія») Дж. Морено	Газета «Соціальний педагог» №4, 1999	Визначення міжособистісних взаємин в класі, визначення соціального статусу учня в колективі	8-17 років
8.	Соціометрія О. Киричук Ю. Гільбух	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Визначити місце учня в системі міжособистісних стосунків в класі	з 9 років
9.	Тест «Я і група» О. Біла	Ж-л «Практична психологія та соціальна робота» №6, 2001р.	Вивчення соціально-психологічного клімату та групових	12-17 років

			феноменів	
10.	Q-сортування В. Стефансона	П. Психологія зрілості: практикум. – К.: Главник, 2006	Дослідження міжособистісних стосунків	
5.3. В педагогічному колективі				
1.	Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації К. Томас	Газета «Психолог», №36, 2002, с.24	Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації	Педаг оги
2.	Визначення емпатійних здібностей особистості В. Бойко	Газета «Психолог», №36, 2002, видавництво «Шкільний світ».	Визначення емпатійних здібностей особистості	Педаг оги
3.	Визначення соціально- психологічних настанов особистості в мотиваційній сфері О. Потьомкін	Газета «Психолог», №36, 2002	Визначення соціально- психологічних настанов особистості в мотиваційній сфері	Педаг оги
4.	Опитувальник адаптованості до стресу (АС) В. Розов	Ж-л «Практична психологія та соціальна робота».- 2006, №113, с.41	Прогнозування стану здоров'я і професійної успішності людини в умовах професійних та життєвих стресорів; намічені шляхи розвитку чи корекції адаптивності педагога	Педаг оги
5.	Визначення наявності стресу у педагогічних працівників Шеффер	П. Психологічний клімат колективу.- К.: Главник, 2004	Визначення наявності стресу	Педаг оги
6.	Методика дослідження групового розвитку Н. Шевандрін	П. Психологічний клімат колективу.- К.: Главник, 2004	Визначення рівня розвитку групи	Педаг оги
7.	Аналіз психологічного клімату в педагогічному колективі О. Михайлюк	Грабовська Т.О., Демчик В. С., Шевченко Т. І. та ін. Науково-методичні	Вивчення коефіцієнта впливу стану взаємовідноси	Педаг оги

	А. Шалито	проблеми формування оптимального клімату в шкільному колективі.– К.: МАУП 1999	н у педколективі на психологічний клімат	
8.	Діагностична анкета Рія Ван Хувейк	Крутій К. Л., Маковецька Н. В. Інноваційна діяльність у сучасному навчальному закладі: методичний аспект- 2-е видання, стерео.-Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2006 (Бібліотека методиста дошкільного навчального закладу)	Використовується як засіб самоаналізу. Визначення найбільш сильних мотивуючих факторів у роботі педагога, використання задля аналізу групової взаємодії, виявлення особливостей культури організації.	Педагогі
9.	Методика «Психологічний портрет учителя: досвід самодіагностики» Резапкіни	Газета «Психолог» №5, 2005, с.24	Визначення пріоритетних цінностей, психоемоційних станів, особливостей самооцінки і стилю викладача	Педагогі
10.	Опитувальник для вчителя Л. Ковальова	Газета «Психолог» №42, 2005, с.10	Систематизація уявлення про дитину, що починає вчитися в школі	Педагогі
11.	Моделі лекторського спілкування І. Юсупов	Газета «Психолог» №8, 2002, с.6	Визначення моделей спілкування педагога з учнями	Педагогі
12.	Експертне оцінювання стилю спілкування педагога І. Юсупов	Газета «Психолог» №8, 2002, с.7	Визначення стилю спілкування	Педагогі

			педагога	
13.	Анкета «Психологічна культура вчителя» Л. Лепіхова Т. Титаренко	Сівак С. Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи.– Тернопіль, 2001	Оцінювання власних професійних якостей	Педагоги
14.	Методика векторного моделювання освітнього середовища В.Ясвіна	П. Психологічний клімат колективу.– К.: Главник , 2004	Визначення активності/пасивності шкільного середовища	Педагоги
15.	Методика оцінки емоційної зрілості під ред. О. Чебикіна	П. Емоційний розвиток дитини.- К.: Главник, 2004	Вивчення здатності керувати своїми емоціями та розуміти емоційний стан оточуючих	Педагоги
16.	Методика вивчення задоволеності учителів своєю професією Н. Журин Є. Ільїн	Газета «Психолог», №29, 2007	Вивчення рівня задоволеності своєю роботою	Педагоги
17.	Діагностика психологічної компетентності та професійної діяльності педагога Т. Проскура	Газета «Психолог», №29, 2007	Діагностика психологічної компетентності	Педагоги
18.	Діагностика лідерських здібностей Є. Жариков Є. Крушельницький	Мушинський В. П. Психологічний портрет вчителя.- Харків: «Основа», 2005	Діагностика лідерських здібностей педагогів	Педагоги
19.	Анкета вивчення соціально-психологічного клімату С. Сівак	Сівак С. Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи.– Тернопіль, 2001	Вивчити систему взаєностосунків, що склалися, домінуючого настрою, задоволеністю роботою, її привабливістю, єдність	Педагоги

			колективних та особистих цілей	
20.	Оцінювання агресивності педагога А. Ассінгер	Робота психолога з педколективом / Упоряд. Т. Гончаренко. – К., Вид. дім "Шкільний світ", 2006	Визначення коректності у стосунках з колегами, учнями	Педагоги
6. Дослідження професійних здібностей, схильностей учнів				
1.	Опитувальник схильностей до різних типів професій М. Волкова	Б-ка «Шкільний світ» Профорієнтаційна робота психолога.- К., 2007	Визначення схильностей до різних типів професій	з 14 років
2.	Комунікативні та організаторські схильності (КОС) В. Синявський Б. Федоришин	П. Готовність до профільного навчання. К.: Главник, 2003р.	Виявлення комунікативних та організаторських здібностей	14-17 років
3.	Диференційно-діагностичний опитувальник інтересів (ДДО) Є. Клімов, модифікація А. Азбель	Федоров В. Д. Тестодром: Психологічний інструментарій професійного відбору.- Хмельницький, ОШПО, 2006.	Виявлення нахилу до певного типу професії	14-17 років
4.	Питальник особистісної орієнтації Шостром	Федоров В. Д. Тестодром: Психологічний інструментарій професійного відбору, Хмельницький, 2006	Визначення ступеня самоактуалізації особистості	14-17 років
5.	Тест «Спілкування і професія» В. Семиченко	Туріщева Л. В. Психологічне супроводження профільного навчання. Харків, «Основа», 2007	Встановлення професійних відносин з людьми	14-17 років
6.	Опитувальник професійної переваги Б. Басс	Б-ка «Шкільний світ» Профорієнтаційна робота психолога.- К., 2007	Вивчення професійної переваги	14-17 років
7.	Методика виявлення	Уніат С., Комінко С. Вибір професії або	Визначення обґрунтованості або	14-17 років

	професійної готовності Л. Кабардова	задача з багатьма невідомими.– Тернопіль, 1997	необґрунтованості професійних нахилів	
8.	Опитувальник професійної спрямованості (ОПС) Д. Голланд	П. Професійні здібності учня.– К.:Главник, 2004 П. Готовність до профільного навчання.-К.: Главник, 2003р.	Визначення соціальної спрямованості особистості.	14-17 років
9.	Опитувальник само ставлення В. Столін	П. Готовність до профільного навчання.-К.: Главник, 2003р.	Виявлення мотивів самоусвідомлення, самопізнання	15-17 років
10.	Опитувальник для ідентифікації типів акцентуацій характеру у підлітків Модифікований С. Подмазінім	П. Готовність до профільного навчання. К.: Главник, 2003р.	Визначення типів характеру, його особливостей	15-17 років
11.	ОДАНІ-2 Б. Федоришин С. Карпіловська	П. Готовність до профільного навчання.-К.: Главник, 2003р	Вивчення мотиваційної готовності до профільного навчання	15-17 років
12.	Діагностика «перешкод» у встановленні емоційних контактів В. Бойко	Психодіагностика / Упоряд.: Л. Терлецька, О. Главник.-К.: Шкільний світ, 2002	Визначення труднощів у встановленні контактів	15-17 років
13.	Методика діагностики спрямованості особистості Б. Басс	Психодіагностика / Упоряд.: Л. Терлецька, О. Главник. - К.: Шкільний світ, 2002	Визначення спрямованості особистості	15-17 років
14.	Методика «Професійні переваги» В. Бойко	Психодіагностика / Упоряд.: Л. Терлецька, О. Главник. - К.: Шкільний світ, 2002	Визначення професійних переваг	15-17 років
15.	Анкета «Що мені подобається» Л. Йоваши	П. Професійні здібності учня.-К.: Главник, 2004	Визначення професійної спрямованості учнів	15-17 років
16.	Опитувальник за	Психологія	Визначення	16-18

	схемою побудови особистісної професійної перспективи Н. Пряжников	спілкування. Посібник для старшокласників.- Тернопіль, 1999	узагальненої і цілісної оцінки перспективи професійного і особистісного розвитку	років
7. Особливості навчально-виховного процесу				
1.	Визначення оригінальності і гнучкості побудови графічного образу П. Торренс	П. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006, с.82	Визначення гнучкості, швидкості, оригінальності мислення	з 6 років
2.	Анкета оцінювання рівня шкільної мотивації і адаптації Н. Лусканова	Газета «Психолог» №29-32, 2003	Оцінювання рівня шкільної мотивації і адаптації	6-10 років
3.	Дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерс Р. Даймонд	Газета «Психолог», №34, 2003, с.16 П. Психологія зрілості: практикум. – К.: Главник, 2006	Дослідження соціально-психологічної адаптації, самоприйняття, прийняття інших, емоційної комфортності, інтегральності, прагнення до домінування	15-17 років
4.	Тест-опитувальник Г. Айзенка	Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І.Пашукової. – К.: Знання, 2000	Визначення рівня екстраверсії, емоційної стійкості та типу темпераменту	
5.	Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпс	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Вивчення рівня шкільної тривожності	8-10 років
6.	Шкала самооцінки Ч. Спілбергер, Ю. Ханін	Психолог. Тести. Роздатковий матеріал / Упоряд. Т. Шаповал, Т. Гончаренко. – 2-ге вид., – К.: Шк.. світ,	Методика дослідження рівня тривожності.	10-17 років

		2007. – 128 с.		
7.	Методика виявлення мотивації досягнень Ю. Орлов	Газета «Психолог» № 27-28, 2008	Виявлення мотивації досягнень	10-17 років
8.	Методика діагностики міжособистісних та міжгрупових відносин («Соціометрія») Дж. Морено	Газета «Соціальний педагог» № 4, 1999	Визначення міжособистісних взаємин в класі, визначення соціального статусу учня в колективі	8-17 років
9.	Комунікативні та організаторські схильності (КОС) В. Синявський Б. Федоришин	П. Готовність до профільного навчання. К.: Главник, 2003р.	Виявлення комунікативних та організаторських здібностей	14-17 років
10.	ОДАНІ-2 Б. Федоришин С. Карпіловська	П. Готовність до профільного навчання.-К.: Главник, 2003р	Вивчення мотиваційної готовності до профільного навчання	15-17 років
11.	Незакінчені речення Сакс-Леві	П. Самооцінка учня.– К.: Главник, 2004	Діагностика соціальної позиції дитини і розуміння нею власної внутрішньої позиції	з 8 років
12.	Шкільний тест розумового розвитку (ШТРР)	Федоров В. Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково-методичний збірник. Ч.6, Хм.РВВ, 1993	Визначення рівня інтелекту	12-15 років
13.	Діагностика вад особистісного розвитку (ДВОР) З. Карпенко	Адаптація дітей у 1, 5, 10 класах/ упорядн. Т.Червонна.- К.: Шкільний світ, 2008, с.36	Діагностика вад особистісного розвитку	9-11 років

2.2. Тест Р. Кеттелла, дитячий варіант. Адаптований Е. М. Александровською 12 ФОО -120

(методика є модифікованим опитувальником особистості Р. Кеттела для дітей 8-12 років)

Призначення тесту - оцінка індивідуально - психологічних особливостей.

Інструкція до тесту:

"Дорогі друзі, ми проводимо вивчення характеру школярів. Пропонуємо анкету з низкою запитань. Тут не може бути "правильних" або "неправильних" відповідей. Кожен обирає ту відповідь, яка найбільше характеризує його. Питання складаються з двох частин, розділених словом "чи". Читаючи питання, вибирай ту частину, яка підходить тобі більше. У листку для відповідей проти кожного номера питання є два квадратики, що відповідають лівій частині питання (усе, що знаходиться до слова "чи") і правій (усе, що знаходиться після слова "чи"). Постав хрестик (х) в квадратик, який відповідає тій частині питання, яку ти вибрав. У деяких питаннях може не бути формулювань, які відповідають точно тобі (чи буває "і так, і так"). Тоді відмічай ту, яка підходить тобі більше (чи як частіше буває). Якщо питання викликає утруднення, звертайся за допомогою до того, хто проводить дослідження, для цього підніми руку. Не потрібно думати довго над одним питанням. Відміть одне і відразу ж переходь до наступного. Є питання, які мають три варіанти відповідей (№ 11, 15, 19, 23, 27). Проглянь усі варіанти і вибери один з них. Не дозволяється пропускати питання, а також давати більше однієї відповіді на питання".

Необхідно продемонструвати 2 перші питання в якості прикладу на дошці. Підкресліть слово «або» (« чи») так, щоб діти засвоїли, що є два можливих варіанти вибору. Потім продовжіть: "Подивіться на ваші опитувальні листи. У лівому кутку стоїть цифра 1, це перше питання, починайте відповідати тут". Дайте невеликий проміжок часу, щоб діти зробили перший вибір. Виконайте те ж і з другим питанням. Запитайте: "Чи зрозуміло, як відмічати відповіді? Чи є у кого питання"? Детально дайте відповідь на всі питання дітей. Попередьте, що виправлення відповідей дозволене, але воно має бути зрозумілим. Коли діти зрозуміли, що потрібно робити, скажіть їм, щоб вони продовжували роботу самостійно, вибираючи в кожному питанні відповідь, яка їм більше підходить. У разі, якщо у когось виникають утруднення, дозволяється прочитати цій дитині незрозуміле для неї питання і пояснити його зміст, не підказуючи відповіді. Виняток становлять питання, спрямовані на виявлення інтелектуальних функцій, це № 11, 15, 19, 23, 27. Дозволяється тільки їх прочитання, без пояснення значення слів. Це потрібно робити в індивідуальному порядку, щоб не заважати роботі інших. Скажіть дітям, що, коли вони закінчать відповідати на питання першої сторінки, відразу ж переходили на другу.

Важливим моментом є те, щоб дослідник відразу ж після початку роботи швидко пройшов по рядах і переконався, що всі наслідують інструкцію. Відмічайте, як працює дитина, стимулюючи її працювати швидше або повільніше. Корисно зробити таке зауваження: "Тепер майже усі закінчили 1-у сторінку, якщо хтось ще не закінчив, потрібно працювати швидше".

Зверніть увагу на завершення роботи. У кінці тестування необхідно сказати: "Прогляньте ваші відповіді і переконайтеся, що ви відповіли на кожне питання, нічого не пропустили".

Описаний метод найбільше підходить для школярів старшої вікової групи. Молодшим дітям цей опитувальник може бути прочитаний увесь цілком вголос. В цьому випадку необхідно, щоб в класі був помічник-спостерігач, оскільки деякі діти можуть потребувати надання допомоги, а інші схильні списувати. Дослідник, що читає питання, повинен стояти перед класом і чітко вимовляти кожне питання, у міру потреби повторюючи їх двічі. Питання, спрямовані на кмітливість, краще виписати на дошці, оскільки при сприйнятті їх на слух діти зазнають труднощів, але при цьому дуже важливо не допустити їх обговорення вголос.

Індивідуальне тестування проводиться подібно до групового. Після того, як дитина проінструктована, їй потрібно надати самостійність, пропонуючи допомогу при необхідності. Для дітей молодшого шкільного віку, що зазнають труднощів при читанні, дослідник повинен зачитувати кожне питання, відмічаючи відповіді дитини в опитувальному листі. Слід підкреслити, що проведення індивідуального тестування з активною участю експериментатора, дозволяє зібрати більшу інформацію про особистість досліджуваного школяра. Ставлячи питання, дослідник може попросити у школяра пояснення, чому він відповідає так, а не інакше, виявити найбільш значущі для нього життєві сфери і стосунки, стежити за його емоційними, поведінковими і мовними проявами під час обстеження. Отримана додаткова інформація збагачує уявлення про обстежувану дитину.

Тестовий матеріал

Для хлопчиків. Частина I

1. Ти швидко справляєшся зі своїми домашніми завданнями	чи	ти їх виконуєш довго
2. Якщо над тобою пожартували, ти трохи гніваєшся	чи	смієшся
3. Ти думаєш, що майже усе можеш зробити як належить	чи	ти можеш впоратися тільки з деякими завданнями
4. Ти часто робиш помилки	чи	ти їх майже не робиш
5. У тебе багато друзів	чи	не дуже багато
6. Інші хлопчики уміють більше, ніж ти	чи	ти можеш стільки ж
7. Чи завжди ти добре запам'ятовуєш імена людей	чи	трапляється, що ти їх забуваєш
8. Ти багато читаєш	чи	більшість хлопців читають більше
9. Коли учитель вибирає іншого хлопчика для роботи, яку ти сам хотів зробити, тобі стає образливо	чи	ти швидко про це забуваєш

10. Ти вважаєш, що твої вигадки, пропозиції, ідеї хороші і правильні *чи* ти не упевнений в цьому
11. Яке слово буде протилежним за значенням до слова "збирати" "роздавати" або "накопичувати" або "берегти"
12. Ти зазвичай мовчазний *чи* багато говориш
13. Якщо мама на тебе гнівається, це іноді буває її помилкою *чи* у тебе відчуття, що ти зробив щось неправильно
14. Тобі сподобалося б більше працювати з книгами в бібліотеці *чи* бути капітаном дальнього плавання
15. Яка з наступних букв відрізняється від двох інших? "с" або "т" або "у"
16. Ти можеш увечері довго сидіти спокійно *чи* починаєш соватися
17. Якщо хлопці розмовляють про якесь місце, яке і ти добре знаєш, ти теж починаєш розповідати про нього що-небудь *чи* ти чекаєш, коли вони закінчать
18. Ти зміг би стать космонавтом *чи* ти думаєш, що це занадто складно
19. Даний цифровий ряд: 2, 4, 8,.. Яка наступна цифра в цьому ряду? 10 або 16 або 12
20. Твоя мама говорить, що ти занадто живий і неспокійний *чи* ти тихий і спокійний
21. Ти більш охоче слухаєш, як розповідає хтось з хлопців *чи* тобі більше подобається розповідати самому
22. У вільний час ти краще почитав би книгу *чи* пограв в м'яч
23. Дана група слів : "холодний", "гарячий", "мокрый", "теплий". Одне слово не підходить по значенню до інших. Яке? "мокрый" або "холодний" або "теплий"
24. Ти завжди обережний у своїх рухах *чи* буває, коли ти бігаєш, то зачіпаєшся за предмети
25. Ти тривожишся, що тебе можуть покарати *чи* тебе це ніколи не хвилює
26. Тобі більше сподобалося б будувати будинки, коли ти виростеш *чи* бути льотчиком
27. Коли Колі було стільки ж років, скільки Наталці зараз, Ганна була старша нього. Хто молодший за усіх? Коля або Ганна або Наташа
28. Учитель часто робить тобі зауваження на уроках *чи* він вважає, що ти поводишся так, як потрібно

29. Коли твої друзі сперечаються про щось, ти втручаєшся в їх суперечку	<i>чи</i>	мовчиш
30. Ти можеш займатися уроками, коли інші в класі розмовляють, сміються	<i>чи</i>	коли ти займаєшся, має бути тиша
31. Ти слухаєш "новини" по телевізору	<i>чи</i>	ти йдеш грати, коли вони починаються
32. Тебе кривдять дорослі	<i>чи</i>	вони тебе добре розуміють
33. Ти спокійно переходиш вулицю, де великий рух транспорту	<i>чи</i>	ти трохи хвилюєшся
34. З тобою трапляються великі неприємності	<i>чи</i>	дрібні, незначні
35. Якщо ти знаєш питання, ти відразу ж піднімаєш руку	<i>чи</i>	чекаєш, коли тебе викличуть, не піднімаючи руки
36. Коли в клас приходить новачок, ти з ним знайомишся так само швидко, як і інші хлопці	<i>чи</i>	тобі потрібно більше часу
37. Більш охоче ти став би водієм якого-небудь транспорту (автобуса, тролейбуса, таксі)	<i>чи</i>	лікарем
38. Ти часто засмучуєшся, коли щось не збувається	<i>чи</i>	рідко
39. Коли хтось з дітей просить допомогти їм на контрольній, ти говориш, щоб він сам усе вирішував	<i>чи</i>	допомагаєш, якщо не бачить учитель
40. У твоїй присутності дорослі розмовляють між собою	<i>чи</i>	вони частенько слухають тебе
41. Якщо ти чуєш сумну історію, сльози можуть навернутися на твої очі	<i>чи</i>	цього не буває
42. Більшість твоїх планів тобі вдається здійснити	<i>чи</i>	іноді виходить не так, як ти задумав
43. Коли мама зве тебе додому, ти продовжуєш грати ще небагато	<i>чи</i>	йдеш відразу ж
44. Чи можеш ти вільно встати в класі і щось розповісти.	<i>чи</i>	ти боїшся, бентежишся
45. Сподобалося б тобі залишатися з маленькими дітьми	<i>чи</i>	тобі не сподобалося б залишатися з ними
46. Буває так, що тобі самотньо і сумно	<i>чи</i>	такого з тобою не буває
47. Уроки в будинку ти робиш в різний час дня	<i>чи</i>	в один і той же час дня
48. Чи добре тобі живеться	<i>чи</i>	не зовсім добре
49. З великим задоволенням ти відправився б за місто, помилуватися красивою природою	<i>чи</i>	на виставку сучасних машин
50. Якщо тобі роблять зауваження, лають, ти зберігаєш спокій і гарний	<i>чи</i>	ти сильно засмучуєшся

настрій

51. Швидше тобі сподобалося б працювати на кондитерській фабриці	<i>чи</i>	бути учителем
52. Коли хлопці в класі шумлять, ти завжди сидиш тихо	<i>чи</i>	ти шумиш разом з ними
53. Якщо тебе штовхають в автобусі, ти вважаєш, що нічого особливого не сталося	<i>чи</i>	тебе це сердить
54. Траплялося тобі робити щось таке, чого не слід було робити	<i>чи</i>	такого не траплялося з тобою
55. Ти віддаєш перевагу друзям, які люблять побалуватися, побігати, пустувати	<i>чи</i>	тобі подобаються серйозніші
56. Ти випробовуєш занепокоєння, роздратування, коли доводиться сидіти тихо і чекати, поки щось почнеться	<i>чи</i>	тобі не доставляє ніякої праці довге очікування
57. Більш охоче ти зараз би ходив в школу	<i>чи</i>	поїхав подорожувати в автомобілі
58. Буває іноді, що ти злишся на усіх	<i>чи</i>	ти завжди задоволений усіма
59. Який учитель тобі сподобався б більше: м'який, поблажливий	<i>чи</i>	строгий
60. Удома ти їси усе, що тобі пропонують	<i>чи</i>	ти протестуєш, коли дають їжу, яку ти не любиш

Для хлопчиків. Частина II

1. До тебе добре відносяться майже усі	<i>чи</i>	тільки деякі люди
2. Коли ти уранці прокидаєшся, ти спочатку сонний і в'ялий	<i>чи</i>	тобі відразу хочеться повеселитися
3. Ти закінчуєш свою роботу швидше, ніж інші	<i>чи</i>	тобі потрібно трохи більше часу
4. Чи буваєш ти іноді невпевнений в собі	<i>чи</i>	ти упевнений в собі
5. Ти завжди радієш, коли бачиш своїх шкільних друзів	<i>чи</i>	іноді тобі не хочеться нікого бачити
6. Чи говорить тобі мама, що ти повільний	<i>чи</i>	ти робиш усе швидко
7. Іншим дітям подобається те, що ти пропонуєш	<i>чи</i>	їм не завжди це подобається
8. У школі ти виконуєш усе точно так, як вимагають	<i>чи</i>	твої однокласники виконують вимоги учителя точніше
9. Чи думаєш ти, що діти намагаються перехитрити тебе	<i>чи</i>	вони відносяться до тебе дружньо
10. Ти робиш усе завжди добре	<i>чи</i>	бувають дні, коли у тебе нічого не виходить
11. Найбільше загального з "льодом", "парою", "снігом" мають □ "вода" або		

- "шторм" або "зима"
12. Ти сидиш під час уроку спокійно *чи* любиш повернутися
чи ти її побоюєшся
13. Ти заперечуєш іноді своїй мамі
14. Тобі більше подобається кататися на лижах в парку, в лісі *чи* кататися на лижах з високих гір
15. "ходити" так відноситься до слова "бігати", як "повільно" до слова "верхи" або "повзучи" або "швидко"
16. Ти вважаєш, що ти завжди ввічливий *чи* буваєш докучливим
17. Чи говорять, що з тобою важко домовитися (ти любиш наполягати на своєму) *чи* з тобою легко мати справу
18. Чи мінявся ти з ким-небудь з хлопців своїми речами (олівцем, лінійкою, ручкою) *чи* ти цього ніколи не робив
19. Даний цифровий ряд: 7, 5, 3. Яка наступна цифра в цьому ряду? 2 або 1 або 9
20. Чи хочеться тобі бути іноді неслухняним *чи* у тебе ніколи немає такого бажання
21. Твоя мама робить все краще, ніж ти *чи* часто твоя пропозиція буває краще
22. Якби ти був дикою твариною, ти більш охоче став швидким конем *чи* левом
23. Дана група слів "деякі", "усе", "часто", "ніхто". Одне слово не підходить до інших. Яке? "часто" або "ніхто" або "усе"
24. Коли тобі повідомляють приємну новину, ти радієш спокійно *чи* тобі від радості хочеться стрибати
25. Якщо хтось до тебе відноситься не дуже добре, ти прощаєш йому це *чи* ти відносишся до нього так само
26. Що тобі більше сподобалося б в басейні: плавати *чи* пірнати з вишки
27. Вова молодший за Петю, Сергій молодший за Вову. Хто самий старший? Сергій, або Вова, або Петя
28. Учитель іноді говорить, що ти недостатньо уважний і допускаєш багато помарок в зошиті *чи* він цього майже ніколи не говорить
29. У спорах ти щоб то не було прагнеш довести, що ти хочеш *чи* спокійно можеш поступитися
30. Ти краще послухав би історію про війну *чи* про життя тварин
31. Ти завжди допомагаєш новим учням, які прийшли до вас в клас *чи* звичайно це роблять інші

32. Ти довго пам'ятаєш про свої неприємності *чи* ти швидко про них забуваєш
33. У грі ти з великим задоволенням зображував би пілота надзвукового літака *чи* відомого письменника
34. Якщо мама тебе вилаяла, ти стаєш сумним *чи* настрої у тебе майже не псується
35. Ти завжди збираєш свій портфель з вечора *чи* буває, що робиш це уранці
36. Чи хвалить тебе учитель *чи* він про тебе мало говорить
37. Чи можеш ти доторкнутися до павука *чи* павук тобі неприємний
38. Чи часто ти ображаєшся *чи* це трапляється дуже рідко
39. Коли батьки говорять, що тобі пора спати, ти відразу ж йдеш *чи* ще трохи продовжуєш займатися своєю справою
40. Ти бентежишся, коли доводиться розмовляти з незнайомою людиною *чи* ти зовсім не бентежишся
41. Ти швидше став би художником *чи* мисливцем
42. У тебе усе вдало виходить *чи* бувають невдачі
43. Якщо ти не зрозумів умову завдання, ти звертаєшся до товариша *чи* до учителя
44. Чи можеш ти розповісти смішні історії так, щоб усі сміялися *чи* ти знаходиш, що це не дуже легко робити
45. Після уроку тобі хочеться деякий час побути біля учителя *чи* тобі хочеться відразу ж йти гуляти в коридор
46. Іноді ти сидиш без діла і відчуваєш себе погано *чи* такого з тобою не буває
47. По дорозі з школи ти зупиняєшся пограти *чи* після школи ти йдеш відразу додому
48. Чи завжди твої батьки вислуховують тебе *чи* вони часто сильно зайняті
49. Коли ти не можеш вийти з будинку, тобі сумно *чи* тобі це байдуже
50. У тебе мало утруднень *чи* багато
51. У вільний час ти краще пішов би в кіно *чи* саджати дерева у дворі
52. Ти більш охоче розповіси мамі про свої шкільні справи *чи* про прогулянку, екскурсію
53. Якщо друзі беруть твої речі без дозволу, ти вважаєш, що в цьому немає нічого особливого *чи* ти гніваєшся на них
54. При несподіваному звуці тобі траплялося здригнутися *чи* ти просто озираєшся
55. Тобі більше подобається, коли ви з хлопцями розповідаєте щось один одному *чи* тобі більше подобається грати з ними
56. Чи підвищуєш ти голос в розмові, *чи* ти завжди розмовляєш спокійно

коли сильно схвильований

57. Більш охоче ти пішов би на урок *чи* подивився б гру з футболу
58. Якщо ти слухаєш радіо або дивишся телевізор, заважають тобі сторонні розмови *чи* ти їх не помічаєш
59. Чи буває тобі важко в школі *чи* тобі легко в школі
60. Якщо тебе удома чимось розсердили, ти спокійно виходиш з кімнати *чи* виходячи з кімнати, ти можеш хлопнути дверима

Для дівчаток. Частина I

1. Ти швидко справляєшся зі своїми домашніми завданнями *чи* ти їх виконуєш довго
2. Якщо над тобою пожартували, ти трохи гніваєшся *чи* смієшся
3. Ти думаєш, що майже усе можеш зробити як належить *чи* ти можеш впоратися тільки з деякими завданнями
4. Ти часто робиш помилки *чи* ти їх майже не робиш
5. У тебе багато друзів *чи* не дуже багато
6. Інші дівчатка уміють більше, ніж ти *чи* ти можеш стільки ж
7. Чи завжди ти добре запам'ятовуєш імена людей *чи* трапляється, що ти їх забуваєш
8. Ти багато читаєш *чи* інші читають більше.
9. Коли учитель вибирає іншу дівчинку для роботи, яку ти сама хотіла зробити, тобі стає образливо *чи* ти швидко про це забуваєш
10. Ти вважаєш, що твої вигадки, пропозиції, ідеї хороші і правильні *чи* ти не упевнена в цьому
11. Яке слово буде протилежним за значенням до слова "збирати"?
 "роздавати" або "накопичувати" або "берегти"
12. Ти зазвичай мовчазна *чи* багато говориш
13. Якщо мама на тебе гнівається, це іноді буває її помилкою *чи* у тебе відчуття, що ти зробила щось неправильно
14. Тобі сподобалося б більше займатися з книгами в бібліотеці *чи* бути капітаном далекого плавання
15. Яка з наступних букв відрізняється від двох інших? "с" або "т" або "у"
16. Ти можеш увечері довго сидіти спокійно *чи* починаєш соватися
17. Якщо дівчатка розмовляють про якесь місце, яке і ти добре знаєш, ти теж починаєш розповідати що-небудь *чи* ти чекаєш, коли вони кінчать
18. Ти змогла б стати космонавтом *чи* ти думаєш, що це занадто складно
19. Даний цифровий ряд: 2, 4, 8. Яка наступна цифра в цьому ряду?
 10 або 16 або 12
20. Твоя мама говорить, що ти занадто жива і неспокійна *чи* ти тиха і спокійна

21. Ти більш охоче слухаєш, як розповідає хтось *чи* тобі більше подобається розповідати самій
22. У вільний час ти краще шанувала б книгу *чи* пограла в м'яч
23. Дана група слів : "холодний", "гарячий", "мокрый", "теплий". Одне слово не підходить по значенню до інших. Яке? "мокрый" або "холодний" або "теплий" *чи* буває, коли ти бігаєш, то зачіпаєшся за предмети
24. Ти завжди обережна у своїх рухах *чи* тебе це ніколи не хвилює
25. Ти тривожишся, що тебе можуть покарати *чи* тебе це ніколи не хвилює
26. Тобі більше сподобалося б будувати будинки, коли ти виростеш *чи* літати (бути пілотом, стюардесою)
27. Коли Колі було стільки ж років, скільки Наталці зараз, Ганна була старша його. Хто молодший за усіх? Коля або Ганна або Наташа
28. Учитель часто робить тобі зауваження на уроках *чи* він вважає, що ти поводишся так, як потрібно
29. Коли твої друзі сперечаються про щось, ти втручаєшся в їх суперечку *чи* мовчиш
30. Ти можеш займатися, коли інші в класі розмовляють, сміються *чи* коли ти займаєшся, має бути тиша
31. Ти слухаєш "новини" по телевізору *чи* ти йдеш грати, коли вони починаються
32. Тебе кривдять дорослі *чи* вони тебе добре розуміють
33. Ти спокійно переходиш вулицю, де великий рух транспорту *чи* ти трохи хвилюєшся
34. З тобою трапляються великі неприємності *чи* дрібні, незначні
35. Якщо ти знаєш питання, ти відразу ж піднімаєш руку *чи* чекаєш, коли тебе викличуть, не піднімаючи руки
36. Коли в клас приходить новенька, ти з нею знайомишся так же швидко, як і інші *чи* тобі потрібно більше часу
37. Більш охоче ти стала б водієм якого-небудь транспорту (автобуса, тролейбуса, таксі) *чи* лікарем
38. Ти часто засмучуєшся, коли щось не збувається *чи* рідко
39. Коли хтось з дітей просить допомогти їм на контрольній, ти говориш, щоб він сам усе вирішував *чи* допомагаєш, якщо не бачить учитель
40. У твоїй присутності дорослі розмовляють між собою *чи* вони частенько слухають тебе
41. Якщо ти чуєш сумну історію, сльози можуть навернутися на твої очі *чи* цього не буває
42. Більшість твоїх планів тобі вдається *чи* іноді виходить не так, як ти задумала

здійснити

43. Коли мама зве тебе додому, ти продовжуєш грати ще трохи

чи йдеш відразу ж

44. Чи можеш ти вільно встати в класі і щось розповісти

чи ти боїшся, бентежишся

45. Сподобалося б тобі залишатися з маленькими дітьми

чи тобі не сподобалося б залишатися з ними

46. Буває так, що тобі самотньо і сумно

чи такого з тобою не буває

47. Уроки в будинку ти робиш в різний час дня

чи в один і той же час дня

48. Чи добре тобі живеться

чи не зовсім добре

49. З великим задоволенням ти відправилася б за місто, помилуватися красивою природою

чи на виставку нових товарів

50. Якщо тобі роблять зауваження, лають, ти зберігаєш спокій і гарний настрій

чи ти сильно розстроюєшся

51. Швидше тобі сподобалося б працювати на кондитерській фабриці

чи бути вчителькою

52. Коли хлопці в класі шумлять, ти завжди сидиш тихо

чи ти шумиш разом з ними

53. Якщо тебе штовхають в автобусі, ти вважаєш, що нічого особливого не сталося

чи тебе це сердить

54. Траплялося тобі робити щось таке, чого не слід було робити

чи такого не траплялося з тобою

55. Ти віддаєш перевагу друзям, які люблять побалуватися, побігати, пустувати

чи тобі подобаються серйозніші

56. Ти випробовуєш занепокоєння, роздратування, коли доводиться сидіти тихо і чекати, поки щось почнеться

чи тобі не доставляє ніякої праці довге очікування

57. Більш охоче ти зараз би ходила в школу

чи поїхала подорожувати в автомобілі

58. Буває іноді, що ти злишся на усіх

чи ти завжди задоволена усіма

59. Який учитель тобі сподобався б більше: м'який, поблажливий

чи строгий

60. Удома ти їси усе, що тобі пропонують

чи ти протестуєш, коли дають їжу, яку ти не любиш

Для дівчаток. Частина II

1. До тебе добре відносяться майже усі

чи тільки деякі люди

2. Коли ти уранці прокидаєшся, ти спочатку сонна і в'яла

чи тобі відразу хочеться повеселитися

3. Ти закінчуєш свою роботу швидше,

чи тобі потрібно трохи більше часу

ніж інші

4. Чи буваєш ти іноді не упевнена в собі *чи* ти упевнена в собі
5. Ти завжди радієш, коли бачиш своїх шкільних друзів *чи* іноді тобі не хочеться нікого бачити
6. Чи говорить тобі мама, що ти повільна *чи* ти робиш усе швидко
7. Іншим дітям подобається те, що ти пропонуєш *чи* їм не завжди це подобається
8. У школі ти виконуєш усе точно так, як вимагають *чи* твої однокласники виконують вимоги учителя точніше
9. Чи думаєш ти, що діти намагаються перехитрити тебе *чи* вони відносяться до тебе дружньо
10. Ти робиш усе завжди добре *чи* бувають дні, коли у тебе нічого не виходить
11. Найбільше загального з "льодом", "парою", "снігом" мають
 "вода" або "шторм" або "зима"
12. Ти сидиш під час уроку спокійно *чи* любиш повернутися
13. Ти заперечуєш іноді своїй мамі *чи* ти її побоюєшся
14. Тобі більше подобається кататися на лижах в парку, в лісі *чи* кататися на лижах з високих гір
15. "ходити" так відноситься до слова "бігати", як "повільно" до слова
 "верхи" або "повзучи" або "швидко"
16. Ти вважаєш, що ти завжди ввічлива *чи* буваєш докучливою
17. Чи говорять, що з тобою важко домовитися (ти любиш наполягати на своєму) *чи* з тобою легко мати справу
18. Чи мінялася ти з ким-небудь з хлопців своїми речами (олівцем, лінійкою, ручкою) *чи* ти цього ніколи не робила
19. Даний цифровий ряд: 7, 5, 3. Яка наступна цифра в цьому ряду?
 2 або 1 або 9
20. Чи хочеться тобі бути іноді неслухняною *чи* у тебе ніколи немає такого бажання
21. Твоя мама робить все краще, ніж ти *чи* часто твоя пропозиція буває краще
22. Якби ти була дикою твариною, ти більш охоче стала швидким конем *чи* тигрицею
23. Дана група слів : "деякі", "усе", "часто", "ніхто". Одне слово не підходить до інших. Яке? "часто" або "ніхто" або "усе"
24. Коли тобі повідомляють приємну новину, ти радієш спокійно *чи* тобі від радості хочеться стрибати
25. Якщо хтось до тебе відноситься не дуже добре, ти прощаєш йому це *чи* ти відносишся до нього так само
26. Що тобі більше сподобалося б в басейні: плавати *чи* пірнати з вишки
27. Вова молодший за Петю, Сергій молодший за Вову. Хто найстарший?

□Сергій або□ Вова або□ Петя

28. Учитель іноді говорить, що ти недостатньо уважна і допускаєш багато помарок в зошиті *чи* він цього майже ніколи не говорить
29. У суперечках ти щоб то не було прагнеш довести те, що ти хочеш *чи* спокійно можеш поступитися
30. Ти краще послухала б історію про війну *чи* про життя тварин
31. Ти завжди допомагаєш новим учням, які прийшли до вас в клас *чи* звичайно це роблять інші
32. Ти довго пам'ятаєш про свої неприємності *чи* ти швидко про них забуваєш
33. Тобі б більше сподобалося уміти добре шити наряди *чи* бути балериною
34. Якщо мама тебе вилаяла, ти стаєш сумною *чи* настрій у тебе майже не псується
35. Ти завжди збираєш свій портфель з вечора *чи* буває, що робиш це уранці
36. Чи хвалить тебе учитель *чи* він про тебе мало говорить
37. Чи можеш ти доторкнутися до павука *чи* павук тобі неприємний
38. Чи часто ти ображаєшся *чи* це трапляється дуже рідко
39. Коли батьки говорять, що тобі пора спати, ти відразу ж йдеш *чи* ще трохи продовжуєш займатися своєю справою
40. Ти бентежишся, коли доводиться розмовляти з незнайомою людиною *чи* ти зовсім не бентежишся
41. Ти швидше стала б художником *чи* хорошим перукарем
42. У тебе усе вдало виходить *чи* бувають невдачі
43. Якщо ти не зрозуміла умову завдання, ти звертаєшся до кого-небудь з однокласників *чи* до учителя
44. Чи можеш ти розповідати смішні історії так, щоб усі сміялися *чи* ти знаходиш, що це не дуже легко робити
45. Після уроку тобі хочеться деякий час побути біля учителя *чи* тобі хочеться відразу ж йти гуляти в коридор
46. Іноді ти сидиш без діла і відчуваєш себе погано *чи* такого з тобою не буває
47. По дорозі з школи ти зупиняєшся пограти *чи* після школи ти йдеш відразу додому
48. Чи завжди твої батьки вислуховують тебе *чи* вони часто надто зайняті
49. Коли ти не можеш вийти з будинку, тобі сумно *чи* тобі це байдуже
50. У тебе не буває труднощів *чи* багато
51. У вільний час ти краще пішла б в кіно *чи* саджати квіти і дерева у дворі
52. Ти більш охоче розповіси мамі про свої шкільні справи *чи* про прогулянку, екскурсію

53. Якщо друзі беруть твої речі без дозволу, ти вважаєш, що в цьому немає нічого особливого *чи* ти гніваєшся на них
54. При несподіваному звуці тобі траплялося здригнутися *чи* ти просто озираєшся
55. Тобі більше подобається, коли ви з дівчатками розповідаєте щось одна одній *чи* тобі більше подобається грати з ними
56. Чи підвищуєш ти голос в розмові, коли сильно схвильована *чи* ти завжди розмовляєш спокійно
57. Більш охоче ти пішла б на урок *чи* подивилася б виступ фігуристів
58. Якщо ти слухаєш радіо або дивишся телевизор, заважають тобі сторонні розмови *чи* ти їх не помічаєш
59. Чи буває тобі важко в школі *чи* тобі легко в школі
60. Якщо тебе удома чимось розсердили, ти спокійно виходиш з кімнати *чи* виходячи з кімнати, ти можеш грюкнути дверима

Інтерпретація

Кожний збіг із ключем оцінюється в 1 бал. Форма інтерпретації для першої й другої частини, а також для варіантів для хлопчиків і для дівчаток абсолютно ідентичні. Кількість балів для кожного фактора із частин №1 і №2 підсумуються. Отримана сума балів є попередня «сира» оцінка. Кожна попередня оцінка переводиться в «шкальну» – стандартну («стен») шляхом співвіднесення з нормативними даними» представленими у вигляді таблиць, різних для дітей різної статі й віку.

Ключ до тесту

ЧинникНомери питань, типи відповідей

A	1a	2b	5a	7a	9b
B	11a	15c	19b	23a	27c
C	3a	4b	6b	8a	10a
D	12b	16b	20a	24b	28a
E	13a	17a	21b	25b	29a
F	14b	18a	22b	26b	30a
G	31a	35a	39a	43b	47b
H	32b	36a	40b	44a	48a
I	33b	37b	41a	45a	49a
O	34a	38a	42b	46a	50b
Q3	51b	52a	55b	57a	59b
Q4	53b	54a	56a	58a	60b

Таблиці для переведення "сирих" балів в стени Хлопчики 8-10 років (n = 142)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	X	Q
A	0	1-2	3	4	5	6	7	8	9	10	6,3	2,2
B	0-1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	5,6	1,8

C	0	1	2	3	4-5	6	7	8	9	10	5,4	2,2
D	0	1	2	3	4-5	6	7	8	9	10	5,3	2,4
E	0	–	1	2	3	4	5	6	7-8	9-10	4,2	2,1
F	0-1	2	3	4	5	6	7	–	8	9-10	6,4	1,8
G	0	1	2	3-4	5	6	7	8	9	10	6,0	2,2
H	0-2	3	4	5	6	7	S	–	9	10	6,1	2,2
I	–	0	1	2	3	4	5	6	7	8-10	3,8	1,9
O	–	0	1	2	3	4-5	6	7	8	9-10	3,4	2,1
Q3	0	1	2	3	4-5	6	7	8	9	10	5,1	2,2
Q4	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9-10	4,5	2,2

Дівчатка 8-10 років (n = 152)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	X	Q
A	0-1	2-3	4	5	6	7	8	9	–	10	7,0	1,9
B	0-1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	5,9	1,9
C	0	1	2	3-4	5	6	7	8	9	10	5,9	2,2
D	–	0	1	2	3	4	5-6	7-8	9	10	3,8	2,4
E	–	0	1	2	3	4	5	6	7	8-10	3,1	1,9
F	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9-10	4,0	2,0
G	0-1	2	3-4	5	6	7	8	–	9	10	7,2	2,1
H	0-1	2-3	4	5	6	7	8	–	9	10	6,5	2,1
I	0-1	2	3-4	5	6	7	8	9	–	10	7,0	1,8
O	–	0	1	2	3	4	5	6	7	8-10	3,7	2,1
Q3	0-1	2	3-4	5	6	7	8	9	–	10	6,9	2,1
Q4	–	0	1	2	3	4	5	6-7	8	9-10	3,8	2,2

Хлопчики 11-12 років (n = 141)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	X	Q
A	0	1	2	3	4-5	6	7	8	9	10	5,6	2,5
B	0-2	3	4	5	6	7	8	9	–	10	6,9	1,8
C	0	1	2	3	4-5	6	7	8	9	10	5,2	2,5
D	0	1	2-3	4	5	6	7	8	9	10	5,6	2,4
E	0-1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	5,6	2,1
F	0-1	2-3	4	5	6	7	8	9	–	10	6,6	2,0
G	0	1	–	2	3	4	5	6-7	8	9-10	4,2	2,1
H	0-1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	5,8	2,3

I	0	–	1	2	3	4	5	6	7	8-10	3,4	1,9
O	–	0	1	2	3	4	5-6	7	8	9-10	3,9	2,5
Q3	–	0	1	2	3	4	5	6	7	8-10	3,6	2,1
Q4	0	1	2	3-4	5	6	7	8	9	10	6,0	2,4

Дівчатка 11-12 років (n = 135)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	X	Q
A	0-2	3	4	5	6	7	8	9	–	10	6,3	2,2
B	0-3	4	5	6	7	–	8	9	–	10	7,3	1,8
C	0	1	2	3	4-5	6	7	8	9	10	5,2	2,6
D	0	1	2	3-4	5	6	7	8	9	10	5,1	2,5
E	0-1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	5,0	2,1
F	0-1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	4,8	2,1
G	0	1	2	3	4	5	6-7	8	9	10	5,2	2,2
H	0-1	2	3	4	5-6	7	8	9	–	10	6,3	2,2
I	0-2	3	–	4	5	6	7	8	9	10	6,3	1,8
O	0	1	2	3	4	5	6-7	8	9	10	4,4	1,9
Q3	0	1	2	3	4	5	6-7	8	9	10	4,8	2,4
Q4	0	1	2-3	4	5	6	7	8	9	10	5,8	2,5

1. Фактор А

А- / 1-3 стени

Замкнутий, недовірливий, ізольований, байдужий

А+ / 8-10 стенив

Відкритий, доброзичливий, товариський, співчутливий

Висока оцінка характеризує дитину як емоційно-теплу, товариську, веселу. Дитина з низькою оцінкою по цьому чиннику відрізняється недовірливістю, надмірною образливістю, відсутністю інтуїції в міжособистісних стосунках, в її поведінці часто спостерігаються негативізм, упертість, егоцентризм. Діти з високими оцінками по фактору А краще пристосовані соціально, дівчатка в середньому мають вищі показники в порівнянні з хлопчиками.

2. Фактор В

В- / 1-3 стени

Низька міра сформованості інтелектуальних функцій, переважають конкретні форми мислення, обсяг знань невеликий

В+ / 8-10 стенив

Висока міра сформованості інтелектуальних функцій, досить розвинені абстрактні форми мислення, великий обсяг знань

Високі оцінки за цим фактором визначають хороший рівень розвитку вербального інтелекту, таких його функцій, як узагальнення, виділення часткового із загального, оволодіння логічними і математичними операціями,

легкість засвоєння нових знань. Дитина з низькими оцінками виконує запропоновані завдання, використовуючи лише конкретно-ситуаційні ознаки, примітивно підходить до вирішення своїх проблем. У цих дітей часто відзначається погана увага, стомлюваність. За цим фактором простежуються чіткі відмінності між успішними і неуспішними школярами, діти старшої вікової групи мають вищі оцінки.

3. Фактор С

С - / 1-3 стени

С+ / 8-10 стенив

Невпевненість в собі, легка ранимість, Упевнений в собі, спокійний, стабільний
нестійкість

Високі значення фактора характеризують упевненість в собі і, відповідно, спокій, стабільність, кращу підготовленість до успішного виконання шкільних вимог. Низькі значення реєструються у дітей, які гостро реагують на невдачі, оцінюють себе як менш здатних в порівнянні з однолітками, виявляють нестійкість настрою, погано контролюють свої емоції, зазнають труднощі в пристосуванні до нових умов. На негативному полюсі групуються діти із неблагополуччям в учбовій діяльності.

4. Фактор D

D - / 1-3 стени

D+ / 8-10 стенив

Неквапливий, стриманий,
флегматичний

Нетерплячий, реактивний, легко
збудливий

Діти з високою оцінкою за цим фактором виявляють підвищену збудливість або надреактивність на слабкі провокуючі стимули, надзвичайна активність у них іноді поєднується із самовпевненістю. Для них характерне моторне занепокоєння, легкість відволікання, недостатня концентрація уваги. Формування цієї якості пов'язане як з особливостями темпераменту, так і з умовами виховання. Низька оцінка за цим фактором трактується як емоційна врівноваженість, стриманість. Хлопчики мають в середньому вищі значення в порівнянні з дівчатками.

5. Фактор E

E - / 1-3 стени

E+ / 8-10 стенив

Слухняний, залежний, поступливий Домінуючий, незалежний, напористий

Високі оцінки реєструються у тих, хто має виражену схильність до самоствердження, протиставленню себе як дітям, так і дорослим, і проявляють прагнення до лідерства і домінування. Прояв цієї властивості у дітей нерідко супроводжується поведінковими проблемами, наявністю агресії; лідерські тенденції часто не знаходять реального втілення, оскільки багатьом формам соціальної взаємодії їм ще належить навчитися. У дітей прояв цього фактору нерідко виражається у вигляді "балакучості". При низьких оцінках дитина демонструє залежність від дорослих і інших дітей, легко їм підкорюється. Значення цього фактору достовірно вище у школярів старшої вікової групи.

6. Фактор F

F - / 1-3 стени

Розсудливий, обережний, серйозний

F+ / 8-10 стенив

Схильний до ризику, безтурботний, хоробрий, веселий

Діти, що мають високу оцінку за цим фактором, відрізняються енергійністю, активністю, відсутністю страху в ситуації підвищеного ризику; їм, як правило, властиві переоцінка своїх можливостей і надмірний оптимізм. Значення фактора F не міняються в даному віковому діапазоні і відображає статеві відмінності: хлопчики в порівнянні з дівчатками демонструють вищі оцінки.

7. Фактор G

G - / 1-3 стени

Недобросовісний, нехтуючий обов'язками, безвідповідальний

G+ / 8-10 стенив

Добросовісний, сумлінний, відповідальний

Ця шкала характеризує те, як дитина сприймає і виконує правила і норми поведінки, що пред'являються дорослими. Низькі бали мають діти, що нехтують своїми обов'язками, не заслуговують на довіру, часто конфліктують з батьками і учителями. У них відзначається непостійність, незібраність, відсутність стійкої мотивації. На позитивному полюсі концентруються школярі з високим почуттям відповідальності, цілеспрямовані, добросовісні, акуратні. Вищі значення за цим фактором у дітей молодшої групи, дівчата перевершують хлопчиків.

8. Фактор H

H - / 1-3 стени

Боязкий, сором'язливий, чутливий до загрози

H+ / 8-10 стенив

Соціально-сміливий, невимушений, рішучий

Цей фактор у дітей характеризує особливості взаємин з дорослими (батьками та учителями). Дитина з високим значенням за фактором H невимушена і смілива в спілкуванні, легко вступає в контакт з дорослими, діти з низьким значенням фактора проявляють сором'язливість і боязкість.

9. Фактор I

I - / 1-3 стени

Реалістичний, практичний, такий, що покладається на себе

I+ / 8-10 стенив

Чутливий, ніжний, залежний від інших

Високі значення за фактором характеризують емоційну сензитивність, багату уяву, естетичні схильності, "жіночну" м'якість і залежність; низькі значення - реалістичний підхід у вирішенні ситуації, практицизм, незалежність. Спостереження показують, що дитина з високою оцінкою за цим фактором м'яка, сентиментальна, довірлива, потребує підтримки, великою мірою схильна до впливів зовнішнього середовища. У дівчаток значення достовірно вище, ніж у хлопчиків.

10. Фактор О

О - / 1-3 стени

Безтурботний, спокійний,
оптимістичний

О+ / 8-10 стенив

Тривожний, заклопотаний, переважають
похмурі побоювання

Дитина, що має високу оцінку за цим фактором, повна передчуття невдач, легко виводиться з душевної рівноваги, часто має знижений настрій, тоді як дитина з низькою оцінкою спокійна, рідко засмучується. Дана властивість особистості є основою для виникнення невротичності. Високий бал може бути показником тривоги або депресії залежно від ситуації.

11. Фактор Q3

Q3 - / 1-3 стени

Низький самоконтроль, погане
розуміння соціальних нормативів

Q3+ / 8-10 стенив

Високий самоконтроль, хороше розуміння
соціальних нормативів

Високі показники Q3 можуть бути розцінені як краща соціальна пристосованість, успішніше оволодіння вимогами навколишнього життя. Низький Q3 виділяє того, хто не уміє контролювати свою поведінку відносно соціальних нормативів, погано організований.

12. Фактор Q4

Q4 - / 1-3 стени

Розслаблений, спокійний,
незворушний

Q4+ / 8-10 стенив

Напружений, дратівливий, фрустрований

Дитина з високим значенням цього фактора відрізняється надлишком спонукань, які не знаходять практичної розрядки в процесі діяльності. У поведінці переважає нервова напруга. Нерідко високий Q4 відзначається у школярів з низькою успішністю, що мають досить хороші інтелектуальні здібності. Дитина з низькою оцінкою спокійна і незворушна.

2.3. Модифікований опитувальник для ідентифікації типів акцентуацій характеру у підлітків (А. Є. Лічко – С. І. Подмазін)

Інструкція

Опитувальник допоможе вам визначити тип вашого характеру, його особливості.

Вам запропоновані аркуші запитань і відповідей. Прочитавши в аркуші запитань кожне твердження, вирішіть, чи типово, характерне воно для вас, чи навпаки. Якщо так, тоді підкресліть номер цього запитання в аркуші відповідей, а якщо ні, то просто пропустіть цей номер.

Чим точнішими і щирішими будуть ваші відповіді, тим повніше ви дізнаєтеся про свій характер.

Аркуш запитань

1. У дитинстві я був(ла) веселим і невгамовним.
2. У молодших класах мені подобалась школа, потім вона мене почала дратувати, стала для мене обтяжливою.
3. У дитинстві я був(ла) таким самим, як і зараз: мене легко засмутити, але і легко заспокоїти, розвеселити.
4. У мене часто буває погане самопочуття.
5. У дитинстві я був(ла) уразливим і дошкульним.
6. Я часто хвилююсь, через те, що з моєю мамою щось може трапитись.
7. Мій настрій покращується, коли мене залишають на самоті.
8. У дитинстві я був(ла) примхливим і дратівливим.
9. У дитинстві я любив(ла) розмовляти і гратись з дорослими.
10. Вважаю, що найважливіше – не зважаючи ні на що, треба якнайкраще провести сьогоднішній день.
11. Я завжди дотримуюсь своїх обіцянок, навіть якщо це мені не вигідно.
12. Як правило, у мене гарний настрій.
13. Тижні гарного настрою змінюються у мене тижнями, коли і самопочуття, і настрій у мене погані.
14. Я легко переходжу від радості до смутку і навпаки.
15. Я часто відчуваю млявість, нездужання.
16. До спиртного я відчуваю відразу.
17. Стараюсь не пити спиртного через погане самопочуття і головний біль.
18. Мої батьки не розуміють мене та іноді здаються мені чужими.
19. Я ставлюсь насторожено до незнайомих людей і мимоволі побоююсь зла з їхнього боку.
20. Я не бачу у себе великих недоліків, вад.
21. Від нотацій мені хочеться втекти подалі, але якщо не вдається, мовчки слухаю, думаючи про інше.
22. Всі мої звички хороші і бажані.
23. Мій настрій не змінюється від незначних обставин.
24. Я часто прокидаюся з думкою про те, що сьогодні має бути зроблено.
25. Я дуже люблю своїх батьків, прихильний до них, але, буває, дуже ображаюся і навіть сварюся з ними.
26. Періодично я почуваю себе бадьорим, періодами – розбитим.
27. Часто я соромлюсь їсти в присутності сторонніх людей.
28. Моє ставлення до майбутнього часто змінюється: то я будую райдужні плани, то майбутнє здається мені дуже складним.
29. Я люблю займатись чим-небудь цікавим на самоті.
30. Майже не буває такого, щоб незнайома людина відразу викликала в мене симпатію.
31. Мені подобається одяг модний і незвичний, що привертає увагу.
32. Більше за все люблю ситно поїсти і добре відпочити.
33. Я дуже врівноважений(а), ніколи не дратуюсь і ні на кого не серджуся.

34. Я дуже легко сходжуся з людьми в будь-якій обстановці.
35. Я погано переношу голод – швидко слабшаю.
36. Самотність я переношу легко, якщо вона не пов'язана з неприємностями.
37. У мене часто буває поганий, неспокійний сон.
38. Моя сором'язливість заважає мені потоваришувати з тим, з ким мені би хотілося.
39. Я часто тривожусь, з приводу різноманітних неприємностей, які можуть статися в майбутньому, хоча приводу до цього немає.
40. Свої невдачі я переживаю сам і ні в кого не прошу допомоги.
41. Сильно переживаю зауваження й оцінки, які мене не задовольняють.
42. Зазвичай я вільно почуваю себе з новими, незнайомими однолітками, у новому класі, таборі праці й відпочинку.
43. Як правило, я не готую уроки.
44. Я завжди говорю дорослим тільки правду.
45. Пригоди і ризик мене приваблюють.
46. До знайомих людей я швидко звикаю, незнайомі мене можуть дратувати.
47. Мій настрій прямо залежить від шкільних і домашніх справ.
48. Я часто стомлююся до кінця дня, до того ж так, що здається - зовсім не залишилося сил.
49. Я соромлюсь незнайомих людей і боюся заговорити першим.
50. Я багато разів перевіряю, чи немає помилок в моїй роботі.
51. У моїх друзів помилкова думка, нібито я не хочу з ними товаришувати.
52. Іноді бувають дні, коли я без причин на всіх серджуся.
53. Я можу сказати про себе, що у мене гарна уява.
54. Якщо вчитель не контролює мене на уроці, я майже завжди займаюсь чим-небудь стороннім.
55. Мої батьки ніколи не дратують мене своєю поведінкою.
56. Я можу легко організувати ровесників для роботи, ігор, розваг.
57. Я можу випереджати інших у міркуваннях, але не в діях.
58. Буває, що я сильно радію, а потім сильно засмучуюсь.
59. Іноді я стаю примхливим і дратівливим, а незабаром жалкую про це.
60. Я надмірно вразливий і дошкульний.
61. Я люблю бути першим там, де мене люблять, боротися ж за першість я не люблю.
62. Я майже не буваю цілком відвертим, як з друзями, так і з рідними.
63. Розсердившись, я можу почати кричати, розмахувати руками, а інколи і битись.
64. Мені часто здається, що за наявності бажання я міг би стати актором.
65. Мені здається, що тривожитися про майбутнє марно – все влаштується саме собою.
66. Я завжди справедливий(а) у стосунках з вчителями, батьками, друзями.
67. Я впевнений(а), що в майбутньому здійсняться всі мої плани і бажання.
68. Іноді бувають такі дні, що життя мені здається складнішим, ніж насправді.
69. Досить часто мій настрій позначається на моїх вчинках.
70. Мені здається, що у мене багато вад.
71. Мені буває важко, коли я згадую про свої маленькі помилки.

72. Часто будь-які роздуми заважають мені довести розпочату справу до кінця.
73. Я можу вислухати критику і заперечення, але намагаюся все одно зробити по-своєму.
74. Іноді я можу так розлютитися на кривдника, що мені важко втриматись, щоб відразу ж не побити його.
75. Я практично ніколи не відчуваю сорому і не буваю сором'язливим.
76. Не відчуваю прагнення до занять спортом або фізкультурою.
77. Я ніколи не говорю про інших погано.
78. Мені подобаються усілякі пригоди, я охоче йду на ризик.
79. Іноді мій настрій залежить від погоди.
80. Нове для мене приємне, якщо обіцяє для мене щось гарне.
81. Життя здається мені дуже важким.
82. Я часто відчуваю страх перед вчителями і шкільним керівництвом.
83. Закінчивши роботу, я часто хвилююся з приводу того, що міг зробити щось неправильно.
84. Мені здається, що інші мене не розуміють.
85. Я часто засмучуюся через те, що розсердившись, наговорив зайвого.
86. Я завжди вмію знайти вихід із будь-якої ситуації.
87. Люблю замість шкільних занять піти в кіно або просто прогуляти уроки.
88. Я ніколи не брав удома нічого без дозволу.
89. При невдачі я можу посміятись над собою.
90. У мене бувають періоди підйому, захопленнь, ентузіазму, а потім може наступити спад, апатія до всього.
91. Якщо мені щось не вдається, я можу впасти у відчай і втратити надію.
92. Заперечення і критика мене дуже засмучують, якщо вони різкі і грубі за формою, навіть якщо стосуються дрібниць.
93. Іноді я можу розплакатись, якщо читаю сумну книгу або дивлюся сумний кінофільм.
94. Я часто сумніваюся в правильності своїх вчинків і рішень.
95. Часто в мене виникає почуття, що я виявився непотрібним іншим людям.
96. Зіштовхнувшись із несправедливістю, я обурююся і відразу ж виступаю проти неї.
97. Мені подобається бути в центрі уваги, наприклад, розповідати цікаві та смішні історії.
98. Вважаю, що найкраще провести час – це коли нічого не робиш, просто відпочиваєш.
99. Я ніколи не спізнююся в школу або ще куди-небудь.
100. Мені неприємно залишатися довго на одному місці.
101. Іноді я так засмучуюсь через сварку з вчителем або ровесниками, що не можу йти до школи.
102. Я не вмію командувати іншим людьми.
103. Іноді мені здається, що я тяжко і небезпечно хворий.
104. Не люблю небезпечні й ризиковані пригоди.
105. У мене часто виникає бажання перевірити ще раз роботу, яку я щойно виконав.
106. Я боюся, що в майбутньому можу залишитися самотнім.

107. Я охоче вислуховую настанови, які стосуються мого здоров'я.
108. Я завжди висловлюю свою думку, коли щось обговорюється в класі.
109. Вважаю, що ніколи не треба відокремлюватись від колективу.
110. Питання, пов'язані зі статтю і коханням, мене зовсім не цікавлять.
111. Завжди вважав, що задля цікавої, привабливої справи, всіма правилами можна знехтувати.
112. Мені іноді бувають неприємними свята.
113. Життя навчило мене бути не дуже відвертим, навіть із друзями.
114. Я їм мало, іноді довго взагалі нічого не їм.
115. Я дуже люблю насолоджуватись красою природи.
116. Виходячи із дому, лягаючи спати, я завжди перевіряю: чи вимкнені газ, електроприлади, чи зачинені двері.
117. Мене приваблює тільки те нове, що відповідає моїм принципам та інтересам.
118. Якщо в моїх невдачах хтось винен, я не залишаю його без покарання.
119. Якщо я когось не поважаю, мені вдається поводитися з ним так, що він цього не помічає.
120. Найкраще проводити час у різноманітних розвагах.
121. Мені подобаються всі шкільні предмети.
122. Я часто буваю ватажком в іграх.
123. Я легко переношу біль і фізичні страждання.
124. Я завжди намагаюся стримуватися, коли мене критикують або коли мені заперечують.
125. Я занадто недовірливий, хвилююся з будь-якого приводу, особливо з приводу свого здоров'я.
126. Я рідко буваю безтурботно веселим.
127. Я часто загадую собі різноманітні прикмети, і намагаюся їх дотримуватися, щоб все було добре.
128. Я не прагну брати участь в житті класу або школи.
129. Іноді я роблю швидкі, необдумані вчинки, про які потім шкодую.
130. Мені не подобається заздалегідь розраховувати всі витрати, легко беру в борг, навіть якщо знаю, що до обіцяного терміну віддати гроші буде важко.
131. Навчання мене обтяжує, і якби мене не примушували, я взагалі б не вчився.
132. У мене ніколи не було таких думок, які потрібно було би приховувати від інших.
133. У мене часто буває настільки гарний настрій, що мене запитують, чого я такий веселий.
134. Іноді в мене настрій буває настільки поганий, що я починаю думати про смерть.
135. Навіть найдрібніші прикrostі занадто засмучують мене.
136. Я швидко стомлююся на уроках і стаю розсіяним, неуважним.
137. Іноді я дивуюся грубості і невихованості дітей.
138. Вчителі вважають мене акуратним і старанним.
139. Часто мені приємніше розмірковувати наодинці, ніж проводити час в гучній компанії.

140. Мені подобається, коли мені підпорядковуються.

141. Я міг би навчатись значно краще, але наші вчителі і школа не сприяють цьому.

142. Не люблю займатись справою, яка потребує зусиль і терпіння.

143. Я ніколи нікому не бажаю поганого.

Інтерпретація

Опитувальник включає в себе 143 твердження, які складають 10 діагностичних та 1 контрольну шкалу (шкалу брехні). У кожній шкалі по 13 тверджень. Діагностуються гіпертимний, циклоїдний, лабільний, астено-невротичний, сензитивний, тривожно-педантичний, інтровертований, збудливий, демонстративний і нестійкий типи.

Порядок заповнення бланку опитувальника і підрахунок балів викладені в інструкції для досліджуваних.

На основі зібраного матеріалу, окремо по кожному типу акцентуації, визначено мінімальне діагностичне число (МДЧ), що є нижньою межею інтервалу, яка розраховується за формулою:

$$\text{МДЧ} = \text{M} - \text{Rn} \times \text{W},$$

де **M** – середній за вибіркою бал даного типу акцентуації

Rn – табличний коефіцієнт

W – розмах даних

Мінімальні діагностичні числа (МДЧ) для наступних типів:

Г - гіпертимний - 10

Ц - циклоїдний - 8

Л - лабільний - 9

А - астено-невротичний - 8

С - сензитивний - 8

Т - тривожно-педантичний - 9

І - інтровертований - 9

З - збудливий - 9

Д - демонстративний - 9

Н - нестійкий – 10

К - контрольна шкала – 4

Показник в 4 бали за контрольною шкалою розглядається як критичний. Високий показник за цією шкалою свідчить про тенденцію досліджуваного давати «хороші» відповіді. Високі бали за шкалою «брехні» можуть також свідчити про демонстративність у поведінці досліджуваного. Тому, при отриманні за контрольною шкалою більше, як 4 бали, треба додати до шкали демонстративності 1 бал. Якщо ж показник за шкалою брехні перевищує 7 балів, то до шкали демонстративності додають 2 бали. Однак, якщо, не дивлячись на це, демонстративний тип не діагностується, то результати тестування треба визнати недостовірними.

Правила ідентифікації типів

1. Якщо МДЧ досягнуто або перевищено тільки за одним типом, то діагностується цей тип.

2. Якщо МДЧ перевищено за декількома типами, то діагностується:

а) у випадку перерахованих поєднань – змішаний тип:

Г, Ц	Г, Д	Г, Н
Ц, Л		
Л, А	Л, С	Л, Д Л, Н

А, С	А, Т	А, Д
С, Т	С, І	
Т, І		
І, З	І, Д	І, Н
З, Д	З, Н	
Д, Н		

Інші поєднання, отримані за опитувальником, повинні бути визнані несумісними (що доведено клінічними спостереженнями). Наприклад, гіпертимний та інтравертований тип, сензитивний та збудливий тип тощо.

б) якщо за будь-яким типом набрано балів на 4 більше, ніж за іншими типами, то останні не діагностуються, навіть якщо поєднання сумісне;

в) у випадку несумісних поєднань, діагностується той тип, на користь якого набрано більше балів;

г) якщо по відношенню до двох несумісних типів наявна однакова кількість балів, для виключення одного з них необхідно керуватися наступними правилами домінування (зберігається тип, який вказаний після знака «дорівнює»):

Г+Л=Г	А+І=І	Ц+А=А	С+З=З
Г+А=А	А+З=З	Ц+С=С	С+Д=Д
Г+С=Г	А+Н=Н	Ц+Т=Т	С+Н=Н
Г+Т=Т		Ц+І=І	
Г+І=І	Т+З=З	Ц+З=З	Л+Т=Т
Г+З=Г	Т+Д=Д	Ц+Д=Д	Л+І=І
	Т+Н=Н	Ц+Н=Н	Л+З=З

3. Якщо МДЧ досягнуто або перевищено по відношенню до декількох типів і за правилом 2 їх не вдається скоротити до 2-х, тоді відбираються 2 типи з найбільшою кількістю балів і далі керуються правилом 2.

4. Якщо за контрольною шкалою отримано більше 4 балів, то, як уже зазначалось, до шкали демонстративності додається 1 бал, якщо більше 7 – додається відповідно 2 бали. Однак, якщо після цього демонстративний тип не діагностується, то результати тестування визнаються недостовірними і по відношенню до даного підлітка його треба перевірити.

Досягнення або перевищення МДЧ за тим чи іншим типом плюс представлені раніше правила ідентифікації гарантують точність діагностики не менше $P > 0,95$.

ДОДАТКИ
Додаток А
Протокол дослідження рівня агресивності, за методикою Басса-Даркі,
учнів _____ класу

Дата « ____ » _____

Брали участь _____ (за списком _____),
 у т. ч. хлопців _____, дівчат _____.

Мета дослідження: _____

ПРОТОКОЛ ОБСТЕЖЕННЯ

№ з/п	Прізвища учнів	Стать	Показники вираженості агресивних реакцій							Індекс ворожості	Індекс агресивності
			ФА Е= 10	НА Е = 9	Р Е=10	Н Е=5	О Е=8	П Е = 10	А Е=12		
1.											
2.											
3.											
4.											
5.											
6.											
7.											
8.											
9.											
10.											
11.											
12.											
13.											
14.											
15.											
Середнє											

Висновки

Середній індекс ворожості ____, у т. ч. серед хлопців ____, серед дівчат ____.
 Середній індекс агресивності ____, у т. ч. серед хлопців ____, серед дівчат ____,
max показники _____, **min** показники _____,

Психолог _____

Додаток Б

Схема протоколу спостереження з метою визначення особливостей організованості школярів у навчальній діяльності. Для протоколу можливі обрані наступні ситуації: а) підготовка навчального місця до уроку; б) виконання одного із класних завдань вчителя на довільно обраному уроці; в) виконання домашнього завдання з певного навчального предмету, здійснюваного в класі.

Схема спостереження

Ситуація спостереження	Час включення в діяльність у відповідності із завданням	Зміст завдання	Час основної діяльності	Час відволікань	Зміст відволікань
<p>Підготовка робочого місця до уроку</p> <p>Виконання одного із класних завдань вчителя на уроці ...</p> <p>Записування домашнього завдання</p>					

Додаток В

Схема протоколу спостереження з метою виявлення пізнавальних інтересів учнів на уроці.

Прояви пізнавального інтересу	Особливості пізнавального інтересу учнів, за якими ведеться спостереження.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Емоційний відгук (на що?) 2. Зосередженість, захоплення процесом діяльності (відволікання, коли?) 3. Прагнення за власним бажанням взяти участь в обговоренні проблемних та інших питань. 4. Активність впродовж уроку. 5. Задавання питань вчителю, однокласникам. 6. Прояв ініціативи у виборі завдання. 7. Адекватність реакцій на успіх – радість, невдачу – засмучення. 	

Додаток Г.

Структура психологічного заключення.

I. Заголовок психологічного заключення має наступну форму: «Заклучення з психологічного дослідження П.І.Б. ... стать, вік, освіта (клас, школа), (можливі додаткові дані).»

II. Наводяться причини звернень чи мотиви направлення на обстеження.

III. Характеристика ставлення до обстеження та особливості контакту. Характеристика ставлення включає наступні аспекти: адекватне, неадекватне, формальне. Характеристики контакту з досліджуваним – вільний, ускладнений, порушений, формальний.

IV. Основний розділ заключення. Обов'язково вказуються психодіагностичні методика, використані при дослідженні. Об'єднання даних методик у цілісне уявлення про особистість досліджуваного. Крім цілісної оцінки наводяться унікальні характеристики за кожною методикою.

V. Заклучення завершує резюме, що розпочинається вступними словами: «Отже...» або «Таким чином...». Завдання резюме:

- узагальнити висновки аналізу здійсненого в основній частині заключення;
- підкреслити важливі моменти та результати дослідження;
- здійснити останню спробу пояснити неспеціалісту, який читатиме заключення, його основний зміст.

Якщо були поставлені спеціальні завдання перед психологом, вони також висвітлюються в резюме.

Додаток Д

Протокол дослідження за методикою «Модифікований опитувальник для ідентифікації типів акцентуацій характеру у підлітків»

(А. Є. Лічко – С. І. Подмазін)

учня _____ 9-Б _____ класу Іваненко В.

Дата « 09 » грудня 2016

Бланк відповідей

ТА	Номер твердження													Сума балів	МДЧ
Г	1	12	23	34	45	56	67	78	89	100	111	122	133	10	10
Ц	2	13	24	35	46	57	68	79	90	101	112	123	134	5	8
Л	3	14	25	36	47	58	69	80	91	102	113	124	135	3	9
А	4	15	26	37	48	59	70	81	92	103	114	125	136	3	8
С	5	16	27	38	49	60	71	82	93	104	115	126	137	2	8
Т	6	17	28	39	50	61	72	83	94	105	116	127	138	10	9
І	7	18	29	40	51	62	73	84	95	106	117	128	139	7	9
З	8	19	30	41	52	63	74	85	96	107	118	129	140	4	9
Д	9	20	31	42	53	64	75	86	97	108	119	130	141	2	9
Н	10	21	32	43	54	65	76	87	98	109	120	131	142	7	10
К	11	22	33	44	55	66	77	88	99	110	121	132	143	1	4

У даному випадку МДЧ перевищено за двома типами:

гіпертимний тип – 10 і тривожно-педантичний тип – 10

Згідно з правилом 2а гіпертимний і тривожно-педантичний типи є несумісними. Відповідно до правил 2в і 2г діагностується тривожно-педантичний тип, а приписування собі рис гіпертимного типу слід розглядати як прояв гіперкомпенсації (бажання стати сильним саме там, де ти слабкий), або психологічного захисту, або того й іншого разом.

Додаток Е

Протокол індивідуального діагностичного обстеження, за методикою Р. Кеттелла, дитячий варіант. Адаптованою Е. М. Александровською 12 ФОО -120

Учениця 9-В класу Ш. Евеліна

Дата: 5 грудня 2016 року

Час проведення: 8:30-9:45

Мета дослідження: виявлення особливостей характеру.

Результати: за дослідженням у дівчини високі бали за факторами В, G, I, O, Q4, та низькі за С, Е, F, H, Q2, Q1.

Висновок: високі бали за фактором В говорять про абстрактність мислення та кмітливість, за фактором G – про осмислене додержання норм і правил поведінки, наполегливість у досягненні мети, точність, відповідальність, ділову спрямованість, за фактором O – тривожність, вразливість, високий результат за фактором Q4 свідчить про напруженість, фрустрованість, наявність збудження і неспокою. При низьких оцінках за фактором С виражені низька толерантність до фрустрації, підвладність почуттям, мінливість інтересів, схильність до роздратування, утомлюваність, за фактором H - про невпевненість у своїх силах, стриманість, нерішучість, прагнення перебувати в тіні, за факторами Q1 та Q3 - про залежність від групи, прагнення і працювати, і приймати рішення разом з іншими, орієнтацію на соціальне схвалення, консервативність, стійкість до традиційних труднощів, внутрішню конфліктність уявлень про себе.

Додаток Ж

Протокол дослідження концентрації уваги за тестом Торндайка

Дата 25 листопада 2016

Брали участь 22 учнів (за списком 30),
у т. ч. хлопців 9 (41%), дівчат 13 (59%).

Вік досліджуваних: Середній вік – 15 років.

Мета дослідження: вивчення рівня концентрації уваги.

Протокол дослідження

№ з/п	Прізвища учнів	Стать	Результати роботи		Показник успішності (А)	Оцінка	Рівень розвитку концентрації уваги
			Час (секунди)	Помилки			
1.	Василь В.	чоловіча	160	0	24	3	Середній
2.	Віталій М.	чоловіча	160	0	24	3	Середній
3.	Микола С.	чоловіча	169	0	24	3	Середній
4.	Віолетта Г.	жіноча	110	0	26	5	Дуже високий
5.	Євеліна К.	жіноча	110	0	26	5	Дуже високий
6.	Валерій М.	чоловіча	135	0	25	4	Високий
7.	Каріна К.	жіноча	320	0	19	1	Низький
8.	Аліна Ю.	жіноча	320	0	19	1	Низький
9.	Олександр М.	чоловіча	130	0	25	4	Високий
10.	Катя С.	жіноча	129	0	25	4	Високий
11.	Богдан І.	чоловіча	320	0	19	1	Низький
12.	Анастасія К.	жіноча	320	0	19	1	Низький
13.	Микола Д.	чоловіча	110	0	26	5	Дуже високий
14.	Віка С.	жіноча	110	0	26	5	Дуже високий
15.	Руслан К.	чоловіча	169	0	24	3	Середній
16.	Марина Т.	жіноча	150	0	24	3	Середній
17.	Вікторія К.	жіноча	169	0	24	3	Середній
18.	Ігор Л.	чоловіча	167	0	24	3	Середній
19.	Руслана Б.	жіноча	160	0	24	3	Середній
20.	Олександра Г.	жіноча	160	0	24	3	Середній
21.	Василина Б.	жіноча	160	0	24	3	Середній
22.	Валерія Н.	жіноча	220	0	22	2	Нижче середнього
Середнє					23.5	3	

Висновки

У 4 учнів (18%) у т.ч. серед хлопців 1, серед дівчат 3 – низький рівень концентрації уваги. Це означає що даним учням важко утримувати увагу на якому-небудь об'єкті.

У 1 учениці (4%) у т. ч. серед хлопців 0, серед дівчат 1 – рівень концентрації нижче середнього. Це означає, що даній дівчині важко концентрувати свою увагу.

У 10 учнів (45%) у т. ч. серед хлопців 5, серед дівчат 5 – середній рівень концентрації уваги. Дані учні інколи відволікаються від певного об'єкта, і через це витрачають багато часу на пошук слів.

У 3 учнів (14%) у т.ч. серед хлопців 2, серед дівчат 1 - високий рівень концентрації уваги. Даним учням досить легко утримувати увагу на якому-небудь об'єкті.

У 4 учнів (19%) у т.ч. серед хлопців 1, серед дівчат 3 – дуже високий рівень концентрації уваги. Даним учням легко утримувати увагу на певному об'єкті.

Мах. показники 26 б. , min. показники 19 б.

Психолог _____ (Ігнатик Н. Ю.)

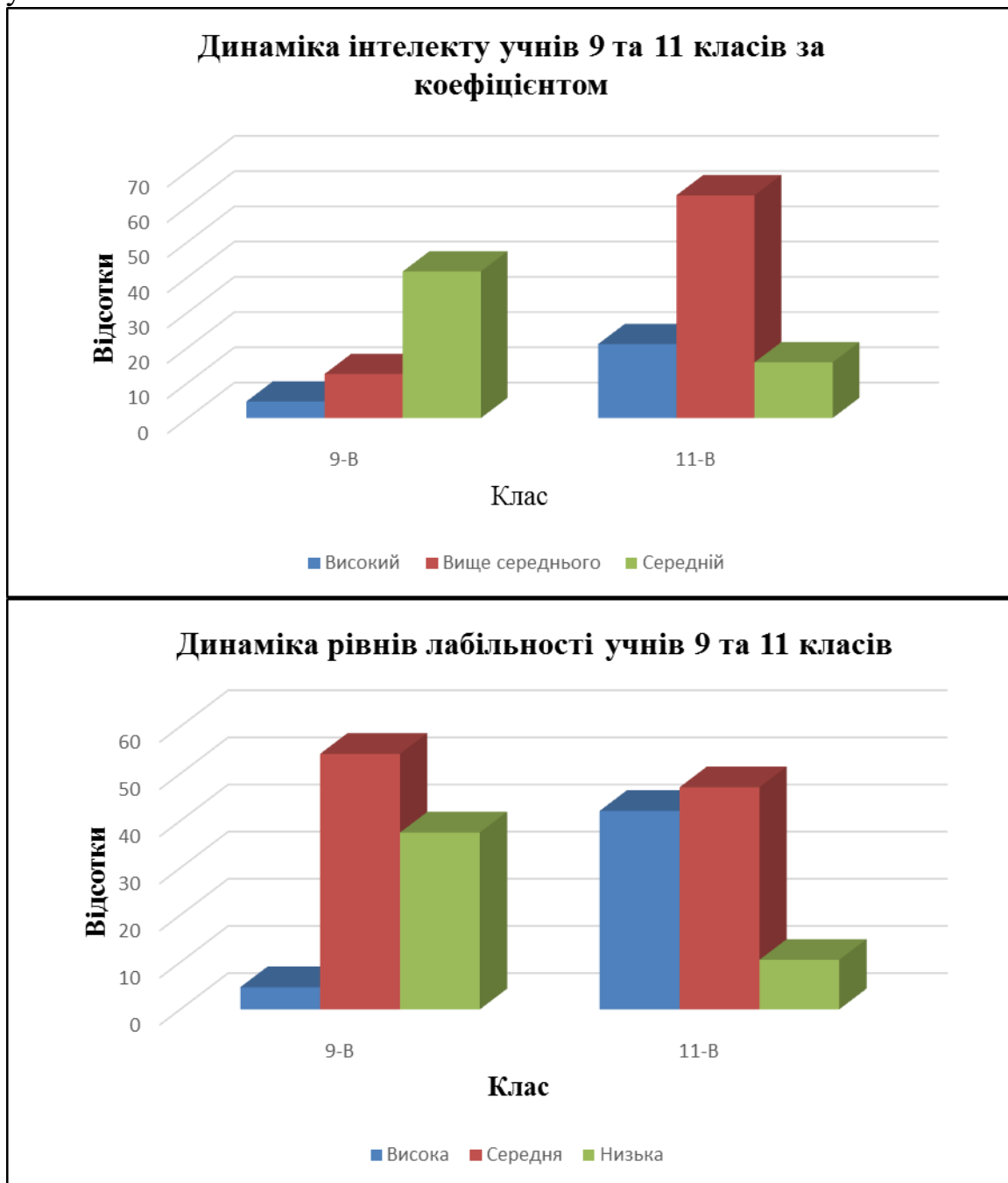
Додаток 3
КАЛЕНДАРНИЙ ГРАФІК
проходження практики

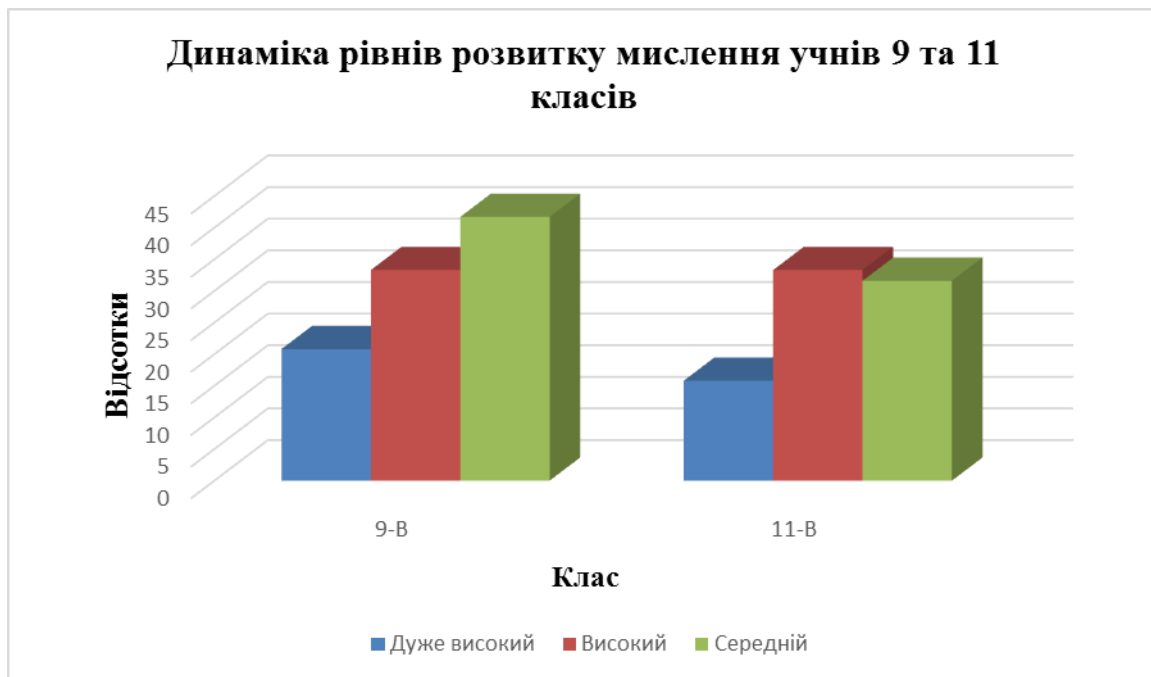
№ з/п	Дата	Час	Зміст роботи
1.	21.11.2016	08:00-10:00	Знайомство із місцем практики, психологом.
2.	22.11	08:00-10:00	Ознайомлення з організацією робочого та навчального кабінету психолога. Вивчення робочого графіка психолога.
3.	23.11		Методичний день (підготовка стимульного матеріалу)
4.	24.11	08:00-10:00	Вивчення документації практичного психолога ліцею.
5.	25.11	08:00-11:00	Складання орієнтовного плану роботи й узгодження з керівником практики і психологом установи. Проведення професійного спостереження. Оформлення протоколу спостереження.
6.	28.11	08:30-15:00	Індивідуальне дослідження за методиками МПДО А. Лічко та Я. Стреляу
7.	29.11	09:20-12:30	Групове дослідження рівня розвитку пізнавальних процесів (мислення) учнів 9-В класу за методиками: 1. «Інтелектуальна лабільність» 2. «Кількісні відношення»
8.	30.11		Методичний день (обробка діагностичних даних, інтерпретація отриманих результатів).
9.	01.12	11:00-15:00	Групове дослідження рівня розвитку пізнавальних процесів (мислення) учнів 11-В класу за методиками: 1. «Інтелектуальна лабільність» 2. «Кількісні відношення»
10.	02.12	8:00-12:30	Обробка результатів, оформлення протоколів групового дослідження, формулювання висновків. Проведення групового дослідження за методикою Равена.
11.	05.12	8:00-14:30	Індивідуальна психодіагностика школяра-підлітка. Методики: 1. А. Басса та А. Дарки 2. На самооцінку, за модифікацією Л.Пономаренко 3. Кеттел (16-ти факторний опитувальник)
12.	06.12	8:00-14:30	Індивідуальна психодіагностика учня юнацького віку. Методики: 1. А.Басса та А.Дарки 2. На самооцінку, за модифікацією Л.Пономаренко 3. Кеттел (16-ти факторний опитувальник)
13.	07.12		Методичний день (підготовка матеріалів для проведення профорієнтаційної роботи).
14.	08.12	11:00-13:00	Проведення профорієнтації в 11-х класах Обробка результатів індивідуального психологічного дослідження
15.	09.12	11:00-13:00	Оформлення протоколів практики

Додаток К

Порівняльний протокол групових досліджень

Мета: визначити динаміку інтелектуального розвитку, лабільності мислення, рівня мислення підлітків і старших школярів за допомогою розв'язання задач, у 9-му та 11-му класах.

Загальний висновок: результати показують, що рівень інтелектуального розвитку учнів 11-го класу значно перевищує рівень у 9-му, високі бали розвитку лабільності учнів старших класів вищий ніж у класі підлітків, проте середні бали 9-го класу, набагато вищі ніж у 11-го, рівень мислення підлітків при розв’язанні задач виявився продуктивнішим, ніж у старших класах.

10. Література

Підручники:

1. Анастаси А. Психологическое тестирование: В 2 кн. – Кн. 1. – М., 1982. – 320 с.; Кн. 2. – 336 с.
2. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика личности. – Киев: Здоровье, 1989.
3. Бурлачук Л.Ф., Савченко Е.П. Психодиагностика (психодиагностический инструментарий и его применение в условиях социальных служб). – Киев, 1985. – 100 с.
4. Бурлачук Ф.Л., Морозов С.М. Словарь-справочник по психологической диагностике. – Киев, 1989. – 207 с.
5. Волков И.П. Социометрические методы в социально-психологических исследованиях. – Л., 1970. – 88 с.
6. Долинська Л.В, Мельничук О.Б., Ісаєвич С.І. Основи психодіагностики. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2002.- 56с.
7. Дюк В.А. Компьютерная психодиагностика. – СПб., 1994. – 364 с.
8. Ерофеев А.К. ЭВМ в психодиагностике в высшей школе. – М., 1987. – 131 с.
9. Карпенко Н.В. Психодіагностика психічного розвитку в роботі педагога (вчителя, вихователя): Навч. посіб.- К.: Каравела, 2008. – 192с.
10. Немов Р.С. Психология: Учеб. для студ-ов пед. вузов: В 3 кн. – Кн. 3: Экспериментальная педагогическая психология и психодиагностика. –1985. –512 с.
11. Общая психодиагностика / Под ред. А.А. Бодалева и В.В. Столина. – М., 1988. –328 с.
12. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. - К.: Главник, 2006.- 144с.- (серія «Психол. інструментарій»).
13. Психодіагностика: навч. посіб. І.М.Галян.,- К.: Академвидав, 2009. - 464с.
14. Психологическая диагностика: Учеб. пособие / К.М.Гуревич, М.К. Акимова и др.; Ред.-сост. Е.М. Борисова. – Витебск, 1993. – 324 с.
15. Психологическая диагностика: Учебник для вузов / под ред. М.К. Акимовой, К.М.Гуревича.- СПб.: Питер, 2005.- 652с.
16. Романова Е.С., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической диагностике. – М., 1982. – 256 с.
17. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. – СПб.: ООО “Речь”, 2000. – 350 с.
18. Скребец В.А. Психологическая диагностика: Учеб. пособие. – Киев: МАУП, 1999.
19. Социально-психологические методы практической работы в коллективе: диагностика и воздействие / Отв. ред. Я.Л. Журавлев, В.А. Хащенко. – М., 1990. – 205 с.
20. Суходольский Т.В. Основы математической статистики для психологов. – М., 1982. – 428 с.
21. Черны В., Колларис Т. Компендиум психодиагностических методов: В 2 т. – Братислава, 1988. – Т. 1. – 202 с.; Т. 2. – 239 с.
22. Шевандрин Н.И. Применение методов психодиагностики в педагогической практике. – Ч. 1: Основы общей психодиагностики. – Ростов-на-Дону, 1985. – 420 с.

Методичні посібники:

1. Адаптація до школи // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, серпень, 2003.
2. Готовність дитини до школи // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, лютий, 2004.
3. Готовність до навчання // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, липень, 2003.
4. Емоційний розвиток дитини // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, січень, 2004.
5. Інтелектуальні здібності дитини // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, вересень, 2003.
6. Мислення дитини // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, червень, 2004.
7. Мотивація та саморегуляція учня // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, серпень, 2004.
8. Пам'ять дитини // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, травень, 2004.
9. Практикум по возрастной психологии: Уч.пос. // Под ред. Л.А.Головей, Е.Ф.Рыбалко – СПб.: Речь,1999. - 688 с.
10. Практикум по общей и экспериментальной психологии / В.Д. Белин, В.К. Гайда, В.А. Ганзен и др.; Под общ. ред. А.А. Крылова. – Л., 1987.
11. Практикум по психодиагностике: Конкретные психодиагностические методики. – М., 1989. – 176 с.
12. Практическая психология в тестах, или Как научиться понимать себя и других // сост. Римская Р., Римский С. – М.: АСТ-ПРЕСС, 2001 – 376 с.
13. Професійні здібності учня // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, вересень, 2004.
14. Психологические тесты. // Под ред. Ахмеджанов Э.Р.– М.,1996 – 320 с.
15. Психологічна діагностика мислення, інтелекту, креативності дитини // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, листопад, 2003.
16. Психологічний клімат колективу // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, грудень, 2004.
17. Психологу для роботи. Психодіагностичні методики: збірник (текст) уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище. - Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2011.- 616 с.
18. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Уч.пос. – Самара: Изд-во Дом «БАХРАХ-М», 2001.- 672 с.
19. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Уч.пос.: в 2 кн.- М. Изд-во Владос-ПРЕСС, 2002.
20. Розвиток пізнавальних процесів // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, жовтень, 2003.
21. Розумові здібності дитини // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, листопад, 2004.
22. Самооцінка учня // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, липень, 2004.
23. Увага дитини // ж-л Психологічний інструментарій – К.: Главник, квітень, 2004.

Електронні ресурси:

1. <http://www.psycholga.ru>
2. <http://psylab.info>